

Sylvain TOULZE

LA CANTA
DEL FAIDIT
(CHANTS D'EXIL)

Poèmes

CAHORS
IMPRIMERIE A. COUSSLANT
1954

POUR LIRE CE LIVRE

Homme du Midi, il t'a fallu de longues années pour lire le français.

Ne t'insurge donc pas à la pensée que quelques instants puissent t'être nécessaires pour apprendre à lire la langue d'oc ! Ils te suffiront pour constater que ce livre est écrit dans la langue que tu parles chaque jour.

Souviens-toi qu'aucune langue ne s'écrit comme elle se prononce, pas plus l'occitan que l'anglais, ou même que le français ! A plus forte raison une langue ne s'écrit-elle pas avec les règles orthographiques d'une autre ! La langue d'oc a son orthographe propre, dont les principes essentiels étaient nettement déterminés bien avant ceux de l'orthographe française. Il reste à prendre contact avec un texte de cette langue.

Voici quelques règles de lecture :

1. Voyelles. — a, terminaison féminine, sonne en général comme o faible (annada = anNAdo) ; — e sans accent grave sonne comme é fermé français (tres, entendre = trés, éntÉNdre) ; — e avec l'accent grave ou dans la terminaison ier sonne comme é (lèbre, premier) ; o avec l'accent grave sonne o (esclòp, jòc) ; — o avec l'accent aigu ou sans accent sonne comme ou (ostal, sómia = oustal, sOUmio).

2. Consonnes. — sonne comme tz, tj, dans certaines régions (jamai = tzamai) ; m final sonne souvent comme n (venèm — vénèn) ; — n et r finals sont souvent muets (pan, bon, premier, cantar, finir = pa, bou, primiè, canta, fini) ; t est ordinairement muet après n (venent, moment = bénén , moumén) ; — v, sauf en Provence, sonne comme b (vin = bi).

3. Groupes de consonnes. — ch, lh, nh, sonnent comme les groupes français tz, ill, gn (agachar, palha, montanha = agatza, paillo, mountagno).

4. Diphtongues. — ai = Ai (paire) ; au = Aou (paure) ; ei = Éi (veire) ; eu = Éou (beure) ; èi = Èi (pèira) ; èu = Èou (nèu) ; ia, ie (comme en français) ; iu = lou (riu) ; òi = Oi (fòire) ; oi = OUi (oire) ; òu = Oou (nòu) ; iai = iAi (biais) ; iau = iAou (siaud) ; ieu = iÉou iòu = iOou (biòu).

Nota bene. — L'accent tonique est noté d'un accent grave ou d'un accent aigu chaque fois qu'il peut présenter la moindre difficulté.

Silvan TOULZE

LA CANTA DEL FAIDIT

(Ma jovença)

Quau canto, soun mau encanta... (T. Aubanel).

Grand Pretz de poesia- Fabien Artigue 1943

Cum permissu Ordinarii

LETRA DEDICATORIA

Lo primier còp que lo javent durbis la gleba
amb l'aire, sa man tremòla sus l'esteva

e trima per atenge al cap del combelon.
Mas quand lo boieròt acaba son selhon,
vèrs lo mèstre-boier se revira per saure
se rega drech e se val la pena que laire...

Amb l'audi del plaser que mena lo trabal,
jos vòstres èls ai enregat mon canabal
e, la primièra garba, ò mèstre, la vos dònì :
pesuga o non, enclaus lo segur testimòni
que mas piadas segràn las vòstras al tengat.
— Caitiu dins un país plan luènh, soi revengut
a l'ostal, als endrechs, al temps de ma jovença,
fialar remembres qu'embelinan ma dolença ;
e n'ai tescut apèi la tèla de mon cant...
— Mas, per tot lo camin, vejèri, en los cercant,
coma un fare, la nèch, lusir dins ma pensada
l'Obra que davant ieu avètz escrinclada !

Berlin-Esttu 1941.

PORTAL

GARDAIRE D'OELHAS E DE MUSAS

(Letra)

*Pèr un o dos que son
Frères de ma pensée et moitié de mon cœur .
(L. le C.).*

*Vermenosa a la caça arremòsa sos vèrs.
Ai corregut coma el per combas e travèrs ;
mas, dins l'afiscaclon de la jovença fada,
lèbres e perdigals dostan a ma pensada
lo leser de cercar de rimas. Mai que mai,
aquò's darrèr los biòus e la fedas que n'ai
culidas per nosar la garba que vos mandi,
mics...*

Lo bèl solel d'estiu rajòla ; alandi
lo cledon : acaumats, cap-baisses, los vacius
s'alargan ; lo can japa e galòpan de brins,
e las lors coctas an tot còp d'estrementidas
per fòrbandir lo vòl de moscas enguerrides.
Anam a la Devesa, a Nèjun, al Combèl ,
Forcat, a la Font-Longa ; e pertot lo tropèl,
dusca al Camp de Cadriu, pel quite Claup, se garda
sol... Entrement lo pastre acomença una ausarda
passejada al país dels libres rèire-vièls

ont tènon pensaments e gauchs sempre novèls.
Per tot dire, lo lum de l'alba que capinha
tèrmes e retenals, pradas e rengs de vinha,
e s'i pausa nimai lo rire al morrisson,
o lo mirgallhadis dels solels-colcs d'auton
qu'òsca lo blau ridèu d'arbres sus las auturas,
menèron plan sovent mon èime en de pasturas

ont butan pas lors biòus Vergili o Teocrit.
 Or, a'n bèl se galaminar, lo meune esprit
 se'n tòrna de contun a l'òrt de poesia.
 Amics, l'avèm amassa, amb quala cobesia !
 seguit de cap a fons dins las escòlas !... Mas
 una pariva trastejada apària pas
 aquelas de l'estiu al pè d'una garrosta :
 demandatz al cabrit se la gaisa que brosta
 al campèstre val pas cent còps mai que la de
 la grépia ?... Aquital donc teniai en mon poder,
 dins tot lor audi natural e dusca al trufe
 Omèra e son Caddèt, Villon, Ronsard, lo rufe
 Shakespeare, capinhaire a moments coma un rai,
 La Fontaine, Racine e Chenier... Tantes, rai !
 que nomi pas amai m'encanten fòrça estrofas !...
 Enfin Mistral, Perbòsc, dont las dichas son gòfas
 de baudor, de solel e d'èime pairugal.
 Al lum de la rason que ten lo Martegal (1)
 e la man dins la man d'un bèl poèta savi (2)
 qu'enregava pel flac boieròt, començavi
 d'ensajar de tenir l'esteva... Mas envèrs
 de rimar, cèrca-me de que dire : lo vèrs
 que mòlla los pantais coma lor rauba flèunha,
 trigòssa se vestis una pensada tèunha.
 Lo jovent coneis res de la vida : pòt pas
 ne sègre los draiòls d'un segur e bon pas ;
 bordons espeliràn del cor a bèl abonde
 quand l'òme aurà batut las estradas del monde...
 Lo poèta es la maire ardorosa del cant :
 lo pòrta dins son èime un briu ; ne viu davant
 de lo mandar florir sus las pòtas umanas.
 Tant-benubre'l papier de bada, meu, t'afanas !...
 Qual sab los còps, atal, mos vèrs an avalit
 de colèra, davant lo colcant tròp polit
 al cèl, mas trum darrèr ma ploma maladrecha !...
 S'encara sabiai pas coma un vèrs s'aprofecha !

(1) Carles Maurras.

(2) Juli Cubaynes.

Paure garrèl davant los revolums del bal !
 Tu, rimejar, quand pòdes veire que Mistral
 al trelutz de la mar abeluga son dire,
 agachar Vincenet e Mirèlha se rire,
 te pèdre al corredor escur ont se gandis
 Nèrta qu'un pacte irètge i clava'l Paradis ?
 Per prendre la volada, espèra d'aver d'alas !...
 Ara ai franhat, amics, de las combas mairalas
 e rimi de languina, ailàs ! qu'ai plus leser
 d'espiar ont cantaràn perdics aqueste ser,
 de cercar grel, formiga o ligosta per tèrra.
 Jès ! res ven plus me trebolar coma un còp-éra !
 Son tant luènh, mos vacius, amai aquel lapin
 que repetinga, alisa al sèti un nasson prim,
 s'estrements d'una japada dins las brossas
 e fuch, floqueton blanc, dins las palengras rossas !...

PER PECH E COMBA

PASTORELS

Per ma sòrre.

Estant qu'es la Mamà, a la fièra, nos-aus,
amb ma sòrre, tot uèi, comptarem los calhaus
del Comun... — Buta-las ! E la canhada fringa
tot acorsar lo vacivum que repetinga.
— Viste, que volaràn la paret dels Gresals !

O ! tot un cande jorn coma los perdigals,
amb los genibres, los bartàs, en passejada !
Tot un brave dijòs, sens cap de presicada,
al Causse !...

Podián ben nos barrolhar l'ostal
de paura del fòc, pecaire, e del sarravastal
de mainats cèrca-trin, curos e remenaires,
e crenta mai que mai qu'i dintren de rollaires,
nos chautàvem pas mal d'aquel exil, amòr
que l'espandi misterios, tot aquel jorn,
veniá nòstre domaine, amai nòstre reiaume !
Caliá ben se trachar que'l tropèl non s'acaume,
o se mescle, o se pèrde, o saute... Mas tant val
tot-ara confessar mas pècas a bèl tal !

Partida la Mamà, paure, sens cap de mèstre,
las fedas dusca al luscre estralhan lo campèstre.
Nos-aus, n'aviàm de rèsta a nos gardar solets !...

Lèu, cal dire, la meuna man cunha sos dets
al sac gofe del fum de las castanhas caudas ;
e ma sòrre, tant plan qu'a pas las dents malaudes,
e vòl lo seu ponhat !... e se compren ben pro,
als èls lusents de la canhòta e del canhon,
que fari&an pas la pòta a tala noiritura !

Mas, sat ! goluts, es pas aqui vòstra pastura...

Tròpes i sèm de dos a picar ! Talament
qu'a-n-aquel jòc, pauròts, arriba lo moment
ont lo nòstre dessèrt , es causa plan defunta
e lo sacon qu'apèi s'uflava ara se junta.

Las Passadas ! — Senhor ! Cap de fedus enlòc !

Un temps, per las caçar, me quilhi sus un roc.

Sens nos virar l'esprit al revèrs per la causa,
assetats dins lo caminòl, fasèm la pausa ;
gracinsam lo labrit qu'arpateja e glatis
e, dins un virat d'èl, a ma sòrre qu'i ris

manda sul nas la trufa negra amai la lenga :
cal apondre qu'aquel mancament la derrenga
pas gaire, la drolleta e los seunes siès ans !

— Ieu que n'ai dos de mai, jògui coma los grands
e me'n vau a la caça amb l'arma sus l'espalla.

Mon arma, crentètz pas ! es un pal e la bala,
una pèira redonda ; amai sauretz que cap
de lètre o perdigal ni non pòt, ni non sab
m'escapar quand l'afusti amb aquela conolha !... (1).

Corre vos escalora e ma sòrre despolha
sa capeta ; n'a 'n briu que susi coma un trèl.
Tot en trantolejar, aici que lo tropèl

torna trobar son monde al naut Pèch de las Cròsas
e, còsta un engualen qu'a tombadas sas ròsas
bèl-temps-a, quand la prima alucava lo cèl,
apautats sus un ròc, pastora e pastorèl
règlan qu'aquò's mèjorn... o se'n manca pas gaire !
Las campanas fan pas encara tindar l'aire :
mas qual sab se d'aici s'ausiriá lor batal ?
Languissèm totes dos e, de segur, res val
lo pila-pan (2) per tuar la languina d'un pastre,
quand lo seune bestial se carra per tal astre,
sustot se lo gardaire es un mainat novèl
que vòl, coma se dis, manjar per venir bèl...
Çaquelai plaijarem pas brica pel partatge ;
e lèu tot avalís, pan, piqueta e formatge.

(1) Conolha , biais de caçaire per designar lo fusil.

(2) Lo pila-pan e lo juca-vin , provèrbi corrent per dire : lo gost de la vida..

Après lo vespertin, nimai dos verds aucats
sus la bauma expandits tant-e-tant, lors papachs
ufles e redondèls d'una audosa pastura,
los nòstres èls segràn tot un briu l'aventura
de las nivols qu'amont blanquejan dins l'azur...
— Diga, se las podiàm amanar ! — Qual bonur !
Mas coma son tròp naut, tròp polidas dins l'aire,
tornam lèu davalar sus la tèrra, pecaire...
— De còps, se la Mamà cromptava per cadun
un cènle, quala escorsa, e qual audi, e qual fum !
Lo prendriàm a l'escòla, a las quitas Boiguetas,
pertot !... Amai, qual sab ? aquelas bicicletas
tant lusementas, que van coma lo vent o mai,
qual sab se per la fin trobarem pas lo biais,
amb aqueles armèls, de n'aparelhar una ?
I tendriàm ben de dos per corre a la Comuna !...
O ! lo somi polit, e quitament que tròp !...
Los dròlles çaquelai se tratan pas bèl còp
de demorar plan temps tranquilles a lor plaça :
anèch qu'avèm leser, anarem a la caça
de la Font del Capèl : es resconduda alai
dins lo Travèrs del Caire e taris pas jamai...
La cercarem un briu, la secrèta dotz clara,
còr polsant, afiscats... Aici qu'a l'èl s'apara
una estrecha vanèla, abeurador d'ausèls,
per tot dire, un nauquet, e'ncara dels mens bèls !
— Los òmes plan sovent cèrcan la font polida
per non trobar que los barlaquets de la vida...

Ara, monhes, tornam montar al cap del pèch.
Las oelhas bolegaràn pas de tot anèch.
E nos-aus aselham de sèrras tant lontananas
que sabi pas lor nom quitament, e las planas
en ganhant de-delai lo Causse de Montbrun ...
Aquela esquina d'ase es un autre comun
ont aserbarem pas jamai las nòstras fedas...
Pèi la tèrra verdeja al biais d'un camp de bledas...
Pèi ven color, pus naut, del temps del mes de mai
e la poncha dels pèchs s'apària al cèl, alai...

Quantes de somis son partits dins l'expandida que la coneissiàm pas, dròlles a l'espelida !

— Praquo, veiràs aici de quant soi lo pus bèl,
nena ! Sabi cossi s'apèla lo castèl
quilhat pel tèrme aval, dins una comba sola :
autre temps recatava, aquel Santa Nebola,
de ladres que lo monde avián paur de tocar
e que tombavan tròs per tròs tota lor carn...

p24

Soscarem pas bèl briu lor vida sornaruda :
anam claure ! — La cabra, aquel demòni, aguda
davant, e lo tropèl la sèg devèrs l'ostal.
Agachatz lo marrit exemple ! — Cap aval,
sens soscar mai, sul pic, mon pòple s'acamina.
Vertat es, se fa tard e tombam de languina ;
car, se lo vacivum brosta un magre sadol
pels tèrtres estralhats de l'alba a solel-colc,
lo pastre i troba gaire mai que farfantèlas :
òm ne viu pas !

Anèch, a las primas estèlas,
la Mamà portarà de la fièra cacons,
fogassa e, se lo biais ne vira, de chucons !
Tant-ben, aut ! lo solel davala, amai las fedas,
se lor donatz lo vam, sabon volar las cledas !

A LAS BOIGUETAS

Las annadas de l'autra guèrra, al nòstre ostal,
amòr que la Mamà tombava de trabal,
amai nos daissès pas sovent mancar la classa,
nos calia delargar las fedas lo matin
e tornar davalar, sens musar pel camin,
per claure, qu'ela èra trop lassa.

Tant-ben, entre los jorns, lo qu'esperavi, aquò's
encara mai que lo dimenge , lo dijós !
Anètz pas creire que languiai ambe los libres :
sempre lo meune sac ne recata qualqu'un :
mas me carravi tant d'acorsar lo ferum
de l'alba al trelutz pels genibres !

Solament, solament, ont anarem deman ?...
Aquel punt, se compren, regarda la Mamà.
E lo dimècre-a-ser fasiàm de batalhadas
per aver lo bonur d'aserbar lo tropèl
a las Boiguetas, bòsc agradiu, lo mai bèl
de totas las nòstras anadas.

Caliá pel pastural una ora de camin
amb las fedas : tornàvem pas pel vespertin ;
la pus goluda i se gardava tota sola
e davant jorn falit, en landrant dins l'endrech,
d'èrba druda e sabrosa, e virat al adrech,
la tropelada èra sadola.

Tira lo brave temps pels pastres d'aquel biais...
— Viste ! me cal anar veire las tendas qu'ai
levadas a la brò de la vanèla larga

pertal que los ausèls , una trida, qual sab ?
tot venent beure aquí, li se cunhen lo cap
nimai carbe jos una barga !

Se prenián mai que mai amb lo gibre e la nèu.
A-n-aquela sason, quand venta, raja o plèu,
me teniai al arruc dins la vièlha casèla ;
alucavi lo fòc d'un ponhat de luquets
per fin, ieu e lo can, de nos parar del frech
e far la grelada rossèla.

Se lo temps s'ennairava pas de tot lo jorn,
languissiàm lèu : lo can randolava al entorn ;
quand aviai derruscat un baston de genibre,
comptavi los ostals del Mas dels Pegoriers
o fargavi, amb de gleus, païses estrangiers
coma ne vesiai dins mon libre.

Mas se fasiá solel, pro d'abara, Marcèl,
mon coinpanhon de jòc, me sonava e lo cèl
retronirà duscas al luscre de gisladas,
qu'amb son fraire, Armelin, totes tres, revertan
d'anelons aganits quand, las fedas estant,
donatz lo vam a lor bialadas...

E cor que correràs !... Del Ròc del Gòrp al Pèch
de las Lèbres, del Mèrle al camin vièl que sèg
las Combas e davala al Ròc de l'Escudèla,
del Torondet ombros a l'Iga que s'escond
per Pèchmiula, e que mai d'un labrit dins lo fons
i trohèt una mòrt crudèla !

Un briu estèt, mainat, ieu los coneissiai pas
que de nom, los endrechs qu'artelhan pel campàs
los nòu-dètz ans ardots de las nòstras cambetas,
quand Fèlis de Linars, òme de l'ancian temps,
devolzava a mon èl sovenirs innocents
qu'encara trèvan las Boiguetas.

Corbet, la celha grisa, amb de mècas de pièl
qu'i davalavan sul copet, aviá la pèl
rimada sus de mans cendrosas e venadas
e lo seu mocador carrelat podiá pas
jamai secar l'estela i pindolant del nas
dempèi tròpas longa annadas.

Or, tant-lèu lo bestial passava lo cledon,
ieu corriai a la rota ont, la man sul baston,
arrucat del vent frech, al solel se calfava...
Me contava alavetz qu'en l'an setanta fèt
lo servici a la guèrra enlai, darrèr lo pèch
que davala en esquina blava...

— Nos menèron dusca a la vila de Bordèus,
larga coma'l canton de Cajarc ; los batèus,
de tant lo negre ivèrn sarrèt aquela annada,
sul flume de Garona avian pres dins lo gèl
qu'auriàtz dich los tanquets d'un bòsc bravament bèl
jos una nèu de ton auçada...

O ! totes dos amassa auriàm pro tal e tal
traçat sus de renvèrs mai aluenhats qu'atal
— e lo mainat, novèl al solhet de la vida,
estralhava'l camin dels somis, afiscat,
sus las piadas del vièl que tornava de cap
sègre la rega antan durbida.

Tot còp s'aconsomis, piejat a son baston ;
mas, entre panecar, la flòca de coton
del bonet blanc que còifa a son antica mòda
lo ven derrevelhar en i lifrant lo nas
al grand regaudiment del dròlle que sab pas
cossi lo temps vira sa ròda...

Un jorn trobèri plnc a son sèti l'aujòl.
Mainadet, cresiai pas encara qu'un lençòl
aje tant lèu plegat los qu'aimam sus la tèrra !...
— Mas tu, Félis, escaparàs al triste sòrt
per aver, bon felibre, escandilhat mon còr
a la poesia primièra !

Per uèi praquò l'ai oblidat, lo paure mòrt !
Sèm amb los meus amics al Torondet que sòrt,
riu menut, pels randals dels tèrmes de Pèchmiula ;
e que Medòr derraigue a son trauc un lapin,
de la suca als artels nos ondeja un fremin
de l'ausir, pecaire, que giula.

Seriá pèrda qu'avaliguès al cais del can
e lo li levarem de triga que deman,
amb codenas e vin, coirà dins la clocheta...
Pèi lo solel es naut encara e cadun vòl
ne culir qualqu'un autre o'n polit esquiròl
amb son moscal rossèl de coeta...

E aut ! pels aulaniers, crida que cridaràs !
Daissant tròs a trosset las cauças al bartàs.
pichons, atal preniàm lo tesic de la çaça ;
nos degarèvem ! — Mas avètz tant de vertut,
al bèl temps que floris la prima joventut,
que la camba n'èra tròp lassa

son que lo ser pel Mèrle, en tornant al tropèl :
lo luscre de nonent acatava lo cèl...
Am ai tròp qu'èran pas, mas idèias, tranquillias,
quand escotavi, en retenent l'alèn, de brius,
se, dins l'espès escur, ausiai los agradius
e clars ressons de las esquilas...

A LAS FEDAS

Un còp-èra, quand serai vièl,
al canton, curat panecaire,
parlarem del tempsubre-bèl
qu'amodavi d'uelhas al Caire !... (1).
Nauts coma dos tòtis, pecaire,
d'abora, amb ma sòrre, nos cal
sègre lo mestier de gardaire.

A vertat dire, es lo bestial
 que nos adutz al pastural
 mai que mai : fedas tolas solas,
 menadas per l'aganiment,
 tòrnan tot drech mancablament
 als endrechs que son lèu sadolas...
 — L'estiu, quand fa tròp calimàs,
 que la mosca o'l tavan las fissa,
 pren garda que s'acaumen pas ;
 buta-las fèrme amb ta gaulissa !...
 — Jès ! s'aviai solament lo can !
 — Lo prendràs quand caldrà, deman !
 L'escometes e las abissa...
 I tiri la coeta, aquò rai !
 Giti de pèiras que galopa
 e, fadejaire, pèi me trai ;
 i m'acavalhi dessus, òpa !
 Mos degaram !... Paure Medòr,
 tot aquò nos pòrta plan tòrt
 e t'an barrat dins la Casèla...
 Donc, per me gardar de languir,
 me cal contentar de seguir

(1) Lo Caire : vilatge nadalenc del autor.

l'anhèl negre que rebordèla.
 Anguètz pas creire, bravas gents,
 s'atal vos parli de las fedas,
 qu'amodar siague un passa-temps !
 Coneissi pas de pus toledas
 bèstias qu'aquelas !... Un matin
 ma sòrre las pren, leugiereta,
 amb sos quatre ans e sa capeta ,
 al Bòsc, una ora de camin !
 Subran s'ajòcan, espauridas ;
 a'n bèl uflar las seunas cridas,
 s'acrancan : qual sab s'aurián pas
 vist un lusèrt o'n serpatàs ?
 Jès ! se reviran ! Cap ma dròlla
 te prènon vam ; s'amorra, ròlla
 e tolas i passan dessus !
 Creiriàtz que n'es pas qu'una plaga ?
 Brave monde, sul pic s'amaga
 en plorant a poder pas plus
 e cor aprèp sa tropelada...
 Or, quand arribèt a l'ostal,
 tranquilla ambe tot son bestial,
 la nena s'èra consolada.
 Aquò nos pròva que se res
 es pas mai domètge qu'una oelha,
 son plan paurugas : una pelha,
 un soc, e te quilhan l'aurelha !...
 Al luscre fugisson l'espés ;
 escotan e lor quita esquila
 las fa s'estrementir subran ;
 mas quand s'aluca lo lugrand,
 crentos, tot lo tropel s'apila
 contra'l pastre, pels descobèrts.

Revèrtan pas aquels lusèrts
de cabras e, per far daumatge,
cal qu'aganidas, tot dubèrts,
troben los passes d'un pascatge.
Gardatz plan donc de las mesclar
ambe las caddètas barbadas :
las vos menarián randolar
coma son tròp de lors anadas !
— Amai, dròlle, faràs moment
per las èrbas, se tira'l vent
d'antan, que, dins un res ufladas,
n'aurián la mitat d'escanadas !

Aserbàtz-las pèi per un camp :
botatz, conaisson la centena ;
se trachan ben lèu qual las mena
e se mesfisan s'a lo can...
Or, ont que cèrquen lor pastura,
las quites pas a l'aventura :
agacha-las, cossi setn van,
una aprèp l'autra, a l'endavant,
raça qu'a lo mal barrulaire !...
Èndevendrias de ne trobar
pas cap al luscre... Quin mal-traire,
quand me'n sovèni !... Ara, rimaire,
sosca de qual biais adobar
una messorga, que ta maire,
abans de se'n anar per pèch
e comba, en te botant al lèch,
te foite pas que tot ne fume !...
Vos estona que revolume
tal vòl de sovenirs florits
sus las fedus dins mos esprits ?
Las ai tant talament gardadas
per bosques, tèrmes e levadas,
a l'iversenc e per l'adrech !
E pèi, se sab, las quitas penas,
en venent vièlhas, venon lenas
pel que repassa tirolets
e desaguicis d'un còp-èra :
cadun se carra coma antan
de tornar mainat, a l'espèra
de l'embelinarre deman...
Me'n arribava de calhòlas,
praquòs !... Un ser, dins las draiòlas
de la Devesa, mos vacius,
tot arremoses e cap-baisses,
volon pas corre : plèu a faisses,
d'aqueles aigacis d'estiu
que tot lo cèi se fond en aiga !...
A dich d'i far, un se derraiga
e parton totes sul moment :
lor me bòti darrèr. Pecaire,
lempi e flau ! pel Travèrs del Caire
m'estarrissi d'aboca-dent...
Quand me levèri de l'espencha,
èra pas fresque, lo pichòt !
Tot plen de sang dusca a la cencha,
nas derruscat e tòrt, un pòt asclat
e los èls que rajavan !

Del temps que fedas agudavan,
 ne començèri una cançon !...
 Mais que cap de dicha solèmna,
 l'ai dins mon èime, la rason
 del que me dintra a la maison :
 — Vos meni un òme, paura femna,
 tenètz, qu'a beson de quicòm !
 Val ben la pena de se'n creire !
 Aquela istòria nos fa veire
 qu'aprenèm totjorn d'endacòm
 que sèm totes plan mens de causa...
 O temps polit !... N'a bèla pausa !
 E butarai plus los tropèls
 de vacins negres e d'anhèls,
 tirat belèu per sovenença,
 un còp-èra, quand serem vièls,
 a lausar la prima jovença !...

CAÇAS MAINADIERAS

Era del temps polit que lo dròlle sab pas
 tot lo mascanhadis e's rambals de la vida,
 après la guèrra ; e pel campàs,
 ara que la tuason de l'òme èra finida.
 las lèbres avian bèl s'estrementir de paur,
 a cada esclapetada, als bòsques o pel laur,
 per tant qu'ajèssi bona binga,
 èri tròp pichonet per tenir la seringa !... (1).

Se fasiàm pas parlar la podra, çaquelai
 amb los nòstres cridals menàvem pro de fèti
 per englachar los lapinons, quora de sèti
 escotan se los cans lor passan de-delai...
 E sedons, e ratiers, e tendus sul passatge,
 al cap dels rastèls de parets,
 pels genibres, a l'iversenc o per l'adrech,
 dins los draiòls de las barradas d'un pascatge,
 pertot ont ven trevar lo bestialum salvatge...

Or, en mai es menut, l'omenòt, en mai vòl
 sègre los bèls que caçan plus amb una bròca :
 e pòdon pas me tene a l'ostal, fat e fòl,
 los dimenge-de-ser de tòca
 al singlar !...

Tot lo monde aariat parla d'el :
 — Aima se juire dins l'espés, lonh del solel ;
 a fodilhat lo mil e lo blat de la Mètja
 per Comba-Fada, al ser de la darrièra plèja ;

(1) Designacion familièra del fusil entre caçaires.

Se contunha, vendrà de qualqua ora pels òrts !
 L'an vist ! Un aliman borrut, bèl coma un ase,
 entre gris e rossèl ; mai cal que tot s'abrase
 jos sas piadas, cledons e randals dels pus fòrts ;
 cor lo morre alongat e la seda quilhada
 sus l'esquina, volant parets de son auçada,

e traça drech davant coma'l camin de fèr !...

D'aquel jorn, fòrt e mòrt, un tesic nòu me gruda :
lo desir e la paur de veire un singlar fèr !
Adieu, trida, esquiròl, perdic, lèbre aurelhuda !
N'ai plus asima que de sègre la batuda...
Oc sabi ben plan pro : soi pas de rèsta grand...
Me cal entendre ambe l'Elias : s'el m'ajuda,
al nòstre ostal belèu non me'n empacharàn !

O la polida sovenença !
Anèch sèm dissate : deman,
un brave baston a la man,
pel primier còp, amb lo meu can,
lo Medòr, qu'es una plasença
de l'ausir quand mena, deman,
mai bavard qu'una dròlla a sa primièra flòca,
ieu tant-ben, per la fin, i anarai a la toca !...
Segur, lo dimenge matin,
lo curat , que Dieu me perdone !
me triga paucament qu'acabe son latin
e que lo darrier lèu se sone...
Amai cresi qu'ajès, aquel ser, anonciat
vèspras, auriai a l'ofici mancat !
Elias a la cleda me crida :
Me soi aparellhat d'ausida !
La Mamà praquò m'a cargat
un davantal tot nòu de gaire, ambe la cencha
e lo capèl de palha a tant polida tencha :
lo seu dròlle farà pas despièch a degun !
— Meu, s'avias appetit, dins lo sacon i a'n cun
de pan e de formatge.
T'esquisses pas e siagues sage !
Aut ! que lai serem pas tròp lèu !..

Pauc pregat, vos dirai, Elias, Caritàu,
vièls caçaires sabents que menan la campanha,
los prendriai per dos generals de l'ancian temps,
marcant lor pòste als combatents :
l'enemic, de segur, va perir , e sens canha !
Lo caliá trobar çaquelai !
Or, lo Mas de Coisson, los Paissèls, plan los ai
amb los cans estralhats sens i veire de quite
trèvi : fa res ! abans que lo solel nos quite,
segrem tot lo Bòsc de Sabin :
aqui per l'iversenc se carra !

La companha s'avança en dos partits. Per ara
cadun, amb lo fusil sus l'espalla, al vesin
conta la seuna sus la caça ;
cadun repassa
lo còps vièls e navèls
dels caçaires de catas rossas e d'ausèls...

Mas qu'es aquò ? Las canaveras (1),
coma a-z-un mòt donat, davalan : lo Singlar !
Quicom l'a derregat, es clar !
Ven de per las talveras
del Mas de Miret ! Quand nos vèi,
cap drech passa entremèch las doas parts de caçaires

e, los dets an un bèl lor prusir, los tiraires
caldrà qu'agachen corre a portada de rèi
un mascle , a'n brave palm de borra sus l'esquina !
sens i alucar de paura d'atenge l'autra linha...

Mas pel travèrs,
amb l'ornhament de la canhada,
tròna que tronaràs, còps ponchuts, còps dubèrts,
ara ressaup una famosa granissada
qu'estuffa de pertot nimai forselons fèrs !
Solament, quand lo fum a la fin s'escampilha,
son alai per la genibrièra amb lo Medòr
qu'espingan a-n-aquel que serà lo pus fòrt
e n'es brica garrèl davant lo que modilha !
Lo pus ardit dels cans tornarà pas d'anèch...
En ganhant lo Bòsc del Meron, de pèch en pèch,
cadun a nauta votz parla del que s'alarga :
— Aquel d'aquí pot ben se'n creire !

Quala carga
sens un tal desaguici, i sacavi pels rens !
Mas lo solel davala : avèm juste lo temps,
èp ! se volèm, après seguit Santa Nebola,
nos retirar davant que cante la nechola !

(1) Canavera , mòt familiar per fusil.

Aici los bons fusils postats.
E nautres traçam de forrats,
daissant los davantals a tròsses
a las romègas, suls draiòls
ont vènon far lors capviròls
lapins menuts e lapins gròsses...
Ou !... Ai ausit glatir los cans !...
Amb lo Justin te prenèm vam
e tant-pis pel bocin que peta !
La Croòsa ! Bolègan la coeta
los labrits afiscais : aval,
doble luca-cambra verdal,
dos èls nos fissan : un rainal !
Cridar lo rmonde de la tòca,
lo furgonar amb una bròca
que gafa de colèra, cal
juste lo temps d'un reganhal !
Praquò Caritèu nos revòca
darrèr los que pòrtan canon :
drech la boca del corredor
cadun ten son arma virada.
— Ep, atencion ! ... Quala tronada
ven de ressaure al cap del nas !
Per tèrra la bèstia regola
lo sang : — Gusard, tornaràs pas
d'un briu tastar de carn de pola !

Lo ser, quand lo vesin me menèt a l'ostal,
cap de prince o de menescal
s'èra jamai tengut tant redde dins sa glòria :
sarravi dins la man, bèl pretz de ma victòria,
cinc francs — lo primier còp que ganhavi d'argent !

Tot s'estasiava, m'èra avis, bèstias e gents,
amai m'ufilavi mai qu'a mèja !...
Jès ! cossi lo solet fa lèu plaça a la plèja !
Mon capèl, fasiài pas moment,
ieu tròp uros de ma fortuna,
qu'espelhansat, ailás ! tot d'una
començava a far tèstament.
Aquel dòl anegrís las pensadas polidas :
mas pelonas son lèu emplidas...
Mas sens pialhar ara me ris,
la brava Mamà que me dis :
— Cap de caçaire,
ni de pescaire,
lor lèves pas lo capèl, gaire !...

LO PRIMIÈR LEBRAUD

Tot lo monde sab que las fedas
aganidas vòlan las cledas
quand vèson blanquejar de sal ;
amai n'es pas mendre rambal
de gardar las cabras canissas
lonh dels borrons de las randissas :
ensachatz de tenir lo cat
prèp de la salsa ont a lecat
sens que mofide l'escudèla...
Atal vesèt s'èra crudèla
e vispra la veguda de
tres fusils sens jamai poder
los me pindolar sus l'esquina,
tròp mainat qu'èri, se devina !

Persègre lèbres amb un pal,
afolar gach o perdigal,
tirar de las parets crebadas
de lapinons que las japadas
de Medòr marcan, de segur
val pas lo caçaire madur
que pòrta lo fusil sus l'anca
plen de plomb e de podra franca...

Me presiquèron mai d'un còp
per l'aver davalat sens tròp
saure encara amodar la carga :
tant val bargar sus una barga,
en i botant carbe ni res ;
car cresi ben que l'auriai pres
al cap d'un pibol, se mon monde,
de mercé que n'èri pas domde,
lo m'avián amont rescondot,
lo famos esplech defendut !

L'ora venguèt que lo borrèri
çaquelai, un brave jorn qu'èri
tòt sol al ostal e, pel sòl,
en barrant los èls, mon canòl (1),
cotat contra lo pè d'un eule,
lo descarguèri sus un teule...
Foguèt lo baptisme del fòc !

Partent d'alara plus de jòc,
plus de pal ni de sicramèias !
Lo cap me bronzina d'idèias :
es una lèbre que me cal,
e lèu !... al mens un perdigal !

Aqui ! Al Combèl de las Cledas,
en tornant de quèrre las fedas,
— La te vèsi pel comunal
que se graumissa, nom d'un gal !
al ras, a tant bona portada !...
— Se l'aviai, l'arma, qu'es cargada
justament !

Tant-lèu lo bestial
es arremosat a l'acial,
la prusèsta de l'aver vista
torna me botar sus la pista,
amb lo fusil aqueste còp.
Mai trigòssi pas un esclòp
a la poncha de cada garra !
Ai un bèl corre, una fumarra
me ganharà davant e lèu
me cal arrucar, de tant plèu,
al pas dels Combèls, jos la soca.
La tèrra furna : a plec de boca
beu l'umor que tòrna l'alèn
a las viandas de nòstre ben
e va regrelhar tota vida ;
la longa secada finida,
bestias e gents, tot s'espandis
e retòrna jol lifradis
picorejant d'estelas lenas
que desassedan las pelenas...

(1) Canòl , tèrme familiar per fusil entre caçaires.

— E l'ai aval, lo meu lebraud,
que rebordèla ! — Lèu l'espiau.
La conolha, ma man la sarra
coma un negadis una barra !
— Qual sab se va venir de prèp ?
Retèni mon buf... Ep, èp, èp !...
— S'anava me veire ! ... Quand sauta,
lo còr me polsa e me desfauta...
Ara se brega lo modil.
Lo teniai al cap del fusil
sans ausar cachar la palheta...
— Brram ! — la tronada i esclapeta !
Pecaire, a volat dins lo lum
e, quand s'escampilha lo fum,
s'estrementis tot sang, tot trempe...
A ! per lo levar n'ai pas grempe !
A l'abans ! cap al nòstre ostal !...

Se compren de rèsta qu'atal
non me mainavi que traçèssi...
Al portanèl èri un desfèci.

La Mamà me pialha sul pic :
— D'ont vènes, pauc-val ?

Lo presic
devolza tota la madaissa ;
sustot que lo pecador baissa
pas lo cap !... — E ris quitament ?
Aquò's tròp !... Aici lo moment
que lo meu lebraud s'estaloire,
aut ! sus la taula !... Lo tronoire
auriá pas melhor acranat
prone d'avesque o de curat !
Cadun lo maneja, lo pesa :
— Cossi l'as tuat ?... La meuna presa
me servirà de passa-abans :
— Anem ! li tornarai deman !
Mudant dins lo cambret, ausissi
lo quenque dire : — S'a lo vici,
lo gaririàm pas amb un pal.
Pèi lor alucarà pas mal !...

LOU FUSIEU DE MESTE GERVAI..

Los ancians qu'èran monde savi
an plan dich : Cadan son mestièr !..
Tendrian pas sus cap de papier
totas las pròvas que ne sabi.

La pus polida, un ser plojal,
un brave boier, a la caça,
la me balhèt, sens drech de plaça,
estipulada coma cal.

Donc lo temps rajava. Las tordas
davalavan dins lo sacon
e mai d'un paure lapinon
veniá de far las capilordas.

Tot d'un còp cujèri sacar
lo pè sus un d'aqueles mèrles,
al jas per d'erbatges estèrles
còsta la Talvera de Marc.

Ieu fau pas semblant de lo veire
e lo te quiti a mon companh
que jos de passes de cinc palms
ne daissava mai d'un de rèire !

Sarra l'arma : — Ont es ? — Acha-lo ! (1)
— Op ! ... I te lèva la conolha.
Segur dintrarà dins l'estolha,
pecaire, del còp de canon !

(1) Acha, achatz, contraccions familièras per Agacha, atz.

Clac !... Al diable la canardièra !...

Tant-pauc umiden, parton pas !...
Cal dire que pòrta sul bras
una esclapeta d'un còp-èra.

Aqueles espleches dels vièls
tènon un bon ponhat de carga
o quand tot aquò se demarga,
d'iriàtz lo tronoire dels cèls

o que d'òrras temporas bufan !
Escampilhan coma un lençol,
talament que manca cu vòl !
Plèugue, raje, nève, se'n trufan !

Solament tot còp parton pas !...
Mon òme cambia son emborsa
e se l'autre pren pas l'escorsa...
Clac !... Ep, meu, tenèm-nos al ras !

E ben, cal creire que, lo rascle,
la vida i pudiá : tròp es tròp !
espèra que lo tresen còp,
lo vertudier, per la fin l'ascle !...

E dire qu'òm vèi de morruts
que vos tratarián de bargaires !
Pòdon pas ausir dos caçaires
sens prendre d'aires entenduts.

Amai, mèch trufaires, vos largan :
— Lo fusil de Mèstre Gervai,
totjorn lo cargan, totjorn lo cargan,
lo fusil de Mèstre Gervai,
totjorn lo cargan, part jamai !...

CAÇAIRES

S'aimas pro la caça, te carras,
que plèugue o rajen las fumarras,
de sègre tèrmes e combèls.
Mas se per cas un cambarada
passa apraqui que nos agrada
d'en temen ar longs estampèls !

Qual sab los còps las nòstras fedas
tornèron solas a las cledas
del temps qu'Elias me disiá
cossi atuquet un còp-èra
lèbres e lèbres de tant n'èra
lo país anhat bèl-temps-a !

Co que pòt escase al caçaire,
aquel ò coneis tot de gaire :
sab las finesas del gibier,
sas rusas amai sas traitesas,
car totes las perdics qu'a presas
tendrián pas jol meu carretier...

— Planes coma vos, cal ben dire,
an beson que l'ala lor vire
e de li veire ! — Ajes pas peur !
Alai los espiaràs que ratan ?
Corres ?... Un vietdase ! s'aclatan
e tot s'aplana dins lo laur.

Aqui vènon color de tèrra :
un turre, la mendra misèra,
de palengras magras, un res,
un quite enguialen, e sens canha
avalis tota la companha
quand ne cresias mai d'un de pres !

E n'an d'aurelha !... Aniai l'an fina !...
De pautas sègues la collina,
quand tot d'un còp lo gabre vièl
quilha lo càp e ta clocada,
d'una bronzinanta volada ;
traça l'espandida del cèl...

Botèm que lor tires ? Se'n manca
que los tènques al sac, sus l'anca !
Desalats, ratan suls pelencs
duscas al darrier glop de vida.
De tant leugièra es lor fugida,
los pèrdes la mitat del temps.

Un autre còp ta canardièra
te n'estarrissarà per tèrra
un de mèch-estalabordit :
se li bòtas pas sus l'esquina
la man, la bestiòta coquina
te lisarà pels dets, ardit !

vai-lo quèrre !...
S'ara me dises
ont se tènnon roges e grises,
respondrai : trenta còps per un
dins los airals un bocin rascles.
Jol cobèrt trobas los vièls mascles
o los degarats de contun...

Se tratan dins los rengs de vinha
abans mai aprèp la vendémia ;
van picorejar pels rastols ;
pus tard quand davalan los gibres,
sovent los veiràs pels genibres
que cèrcan lors magres sadols.

Ara quand caças, te cal saure
qu'en tot lòc, per tèrra, jol aure,
dins los randals, sus las parets,
pot espelir perdic o lèbre ;
e, se vòs poder las recèbre,
ten totjorn lo fusil pels dets...

Una cridada trauca l'aire :
— Venètz pas ?... Viuriàtz ben de gaire
de las messorgas que fargatz !

Jès ! trobaràn las sopas caudas !
— Las femnas ne vendrián malaudas.
Adieusiàtz !... Dintram per la patz !

Aprenquèri quicòm pels libres.
Mas los tèrmes e los genibres
m'emplenèron l'arma e los èls
de tot un fum de poesia
dont un bèl tròs me ven d'Elias
e de sos braves estampèls.

ÇO NOSTRE

SOMI

Per ma Maire.

L'ola gargòta e la Mamà
s'espèrta tot parlar e rire ;
la taula s'acata d'un pan
blanc coma los felhons d'un lire.

Lo canhòt fringa a mon cambal,
Agachi, drech subre la pòrta,
l'oncle qu'arriba del trabal,
e lo contentament lo pòrta.

De tornar veire coma antan,
uèi, a sa plaça, cada causa,
lo còr me sauta : bèla pausa
n'aviá que ne languissiai tant !

Plus de pensament ! Lo temps òrre
del long caitivier avalis... (1).
La Mamà mençona ma sòrre
que vendrà lèu e lo país...

O meus, de n'ausir las novèlas,
virí los èls drech lo temps blau,
car s'emplenarián de gramèlas
se los pausavi sus vos-aus !

(1) Caitivier , del latin captus (?) : la lenga d'òc apareariá atal aganiment e captivitat !...

ESCODESONS D'ANTAN

Fa missant , venir vièl ! L'escodre, a nòstre monde,
delargava un tropèl de rambals, un abonde
de copaments de cap... Nos-aus, èra sujorn
e nos auriá plagut de batre cada jorn !

Le sòl plan rastelat, lise, sens un pè d'èrba ;
de broquetas per alucar ; una resèrva

de bricas de carbon e tres bravas semals
totas rasas, amb lo posador e los pals
per tornar quèrre d'aiga a la font se ne manca ;
de forcas, de rastèls, de sacs de tèla blanca ;
l'escala per montar al cap del naut plonjon ;
e l'arca netejada amai lo badinhon ;
lo còfre, los tonèls, la quita vièlha tina,
aparelhats !... Esperam plus que la maquina !

Mas lo sòl es pas tot de segur ! A l'ostal
tot se vira dessus dejos : lo bèl estral !
Dubèrtas sus la taula amb la granda cotèla,
cinc polas an finit de cantar cascarèla ;
trempan dins la grasala un mèch-carton de grans ;
assiètas de tot biais e plats pichons e grands
s'apilan sus la toalha amb las algas sopièras
e'l cafèu tendrà pas dins quatre cafetièras ;
pèi, de grossus e de paucas, un escabòt :
s'engòlan tot aquò ne beuràn mai d'un gòt !...
L'aire nòl lo rossit que la Mamà flambusca
lo gal vièl. D'aquel temps lo can velha una crusca
al cat, aquel josieu patrat !... E rena aqui
que renaràs !... Bèstias e gents, cadun per si !
Mas avèm pas leser de far de deganaïças :
— Compta-me los culhiers, dròlle, d'aquelas caïssas,
e los veires... Qual sab se ne mancarem pas ?
Los escodèires, cal, quand passaràn lo pas
del sòl, tenir tot prèste amòr de los ressaure !...
Viste ! tu, pel codèrc, vai-tetn m'asclar un aure !...
E las taulas, lo vin, lo sucre, l'aiga-ardent !...
Revèrtan de mainats tombats d'aboca-dent,
los òmes, e lo monde arriban a la pòrta !...
En parlant, la Mamà s'espèrta e nos confòrta !
La Margarida èra venguda urosament :
ela nos levarà de pena e de torment ;
car, s'èra, l'ostal, plen de monde de tot atge,
plan paucas se tenián al ordre per l'obratge.

Vertat es qu'ai franhat de darrèr lo pairòl
e de pels cotilhons : la Maquina intra al sòl !
E n'alucariàm pas de mai prèp la dintrada
d'un rèi victorios amb tota son armada !...
Los fòrts boiers tènnon las banas dels parels,
e cridan, e los biòus acranan lors artels
per la batèira larga e nauta que trantòla.
La calfaira la sèg : son long canol tremòla ;
sopacada, la ferratalha retronis
e l'estuflòl, amont, fuma, e lo solel ris
suls bèls cèncles de coire e'l tal de las polelhas...
Amb veston blau, pegos e pindolant de pelhas,
los tres mecanicians, negres, dins lo rambal
comandan, botant tot a la plaça que cal.
Lèu quilhan lo fornèl ; la lonja que se cròsa
apària la calfaira amb la batèira ròsa ;
l'aiga bul : la vapor rofla sus l'estuflòl...
Los escodèires prènon reng ; al torn del còl
nòsan lo mocador qu'apararà la posca ;
pessugadas, cridals; praquò cadun destosca
son pòste : d'òmes fòrts son portaires de sacs ;
las femnas a la palha amb un ponhat d'estacs ;

un desacata amont lo cap de la garbièra ;
tres passaires ; dos per las òlbas ; una tièra
de forquejaies... Mas cal dire a Caritàu
de nos far lo palhier : traçarà pas, se plèu !
E coma vira'l bal, nimai de perlinquetas,
tant-lèu musicadors bufan dins lors toretas,
quora l'auta batèira amòda lo seu cant,
al biais de parpalhòls que dansan sus un camp,
aqueu avaus de monde acomença de corre.
Lo plonjon qu'èra bèl e drech coma una torre,
garba per garba un briu aval l'engulharàn
dins lo monstre ventrut, engrunaire de gran,
que rajarà de sacs de blat et de civada...

- Mas que fan a l'ostal ? Dins una galopada
i soi ! — La Margarida, al cap de l'escalier,
arreja de cobèrts : l'assièta, lo culhier
e lo veire sus nòtra taula la mai bèla.
- Diga, vos m'ajudar ? — Oc ben ! — Cal una tèla
per aparar los escodèires del solel ;
vai-la me quèrre, meu ! , Lèste, pòrti lo vel ;
mònti sus la paret l'estacar dins un aure ;
mai vos respondi que se'n crei, l'òme, de saure
qu'enfin al monde grand el pòsque far prodèl !
Lo pichonet cèrca totjorn de venir bèl
e pèi rancura'l termps de la jovença brava...
- Tèn ! Pren aqueu embut e davala a la cava :
los portaires an set e tròban bon lo vin.
De las olas al sòl vòli coma un lapin :
mai d'un mèch-vièl que lo coneissi pas, pecaire,
m'arrèsta : en me vesent, se rapèla mon paire...
- Viste ! vai-te'n nombrar los escodèires, meu !
Lo dròlle que tussis de lo posca que beu
i botarà 'n briunet per ne saure lo compte.
Aquò's fach : a l'ostal ! E manqui, tant soi prompte,
virar d'aboca-dent un brave sopieràs
- A ! los nenes ! E ben, ton monde, quantes n'as ?
— Trenta ! Acabaràn lèu la civada darrièra.
- Passa ora de's far beure ! Amb una algua panièra,
nemenam veires e botelhas e cadun
dels trabalhaires beu son gòt ; amai mai d'un
se refresca dos còps la lenga que li pica
davant de ne gitar per tèrra la reliquia...

La batèira entremont vonvoneja e son bruch
musicair, diriàtz a de moments que fuch
dusca que la cançon tòrna, fòrta e bressaira,
marcada pel piston polsant de la calfaira...
Tròp uroses, los bèls que dònau lo balanç
a tot aqueu abaus de rodas e volants !
leu n'ai per m'amusar qu'un cènclè de barrica.
Mas anèch botarai tota la mecanica
virolaira que canta e rondina pel sòl
dins mon èime, e bèl briu ne tornarà lo vòl
se vòlge dins mon cap de mainadet remena.
E pèi trigossarem dos gabèls, amb la nena,
per anar batre al mas l'èrba dels caminòls,
munits de forcadèls de bois e d'estufòls,
e serioses nimai los autres escodèires

qu'al traba, nom d'un gal ! an pas l'aire riguèires !

Ara tres oras n'a que mèrman los plonjons.
Me cal tenir de prèp per veire los ratons
que nisan d'ordinari a las darrièras garbas.
La coeta menudeta, èls fins e blancas barbas,
totas las murgas an a l'esclaire espelit !
Mas pòdon ben repentingar, bestial polit !
dont espiam lo coret polsar de l'espaventa,
tròban tròp bon lo blat e tot çò que se venta !
cal que mòren !... Aici, renaires, nòstres cats,
e s'ausis lèu los rens e los òsses crincats
e lor giuladis prim quand acaban de viure.
Or la batèira ronca ambe lo ventre liure...
Lo femnum se penchena e s'esposca, en recèrc
d'un petàs d'ombra ; e lèu s'amòdan pel codèrc,
pè pesuc, de nonent, tot aquel brave monde.
Mai l'auràn pas panat, lo sabròt, quand s'abronde !

A taula donc !... Al cap los vièls, totes d'un temps,
s'arremòsan ; alai los dròllas e's jovents
que lèu delargaràn rinsadas e giscladas
e, contra lo canton, las femnas maridadas,
sàvias mèstras d'ostal, interessadas mai
al servici que pels contes del mes de mai !...
Rai ! se contentan pas de l'agachar, la sopa !
A litras, lo bon vin dins las gargantus glopa :
— Pren la botelha, meu, e davala al celier !
Manca res dins la cambra amai sus l'escalier ?...
Un temps s'ausis que trucadis subre las taulas.
Mas tant-lèu la talent copada, las paraulas
espelisson e, quand serviràn lo cafèu,
oblidats lo trimal del sol e lo fais grèu d
e lassièra, e la posca aissa que vos entèsta,
l'escodeson vendria gaire-ben una fèsta.
La Mamà, cal plan dire, es urosa d'aver
plegat taulier : — Tiratz, val quicòm de saber
tot aquel brave geun escodut e dins l'arca.
E se ten sus son rire en ne far la remarca.

Veire monde maniar vos durbis l'apetit.
Tant-ben quand lo darrier escodèire es partit,
comença lo repais de tota l'ostalada.
Drech los mecanicians la sopièra s'alada :
que trobam bons la sopa, e's grans, e l'alicòt !
E ieu que n'ausi pas plaçar lo mendre mòt,
aurai un bèl durbir la boca ambe l'aurelha,
mas pelonas vendràn grèvas coma una relha.
A ! qual malur d'èstre pichonet, de clutar,
quand voldriai retenir cada paraula !... — Es tard !
vòs t'anar j aire ? — Non !... Mas lèu la Margarida
ressaup al plec del bras una tèsta endormida ;
mai es pas de beson que lo brèsse !...

Pel sòl,
sòmia que la maquina al fiulant estuf lòl,
amodant tant e mai sa vots encantarèla,
jol seu governament torneja e rebordèla...

A LA FIERA

*Quand davalarai a la fièra,
te cromparai mancablament
una rauba de longa espèra
bordada ambe de languiment...*
(Dicha populària).

Se sètz pas nascut per un tèrme,
viratz la fèlha, si-que-non
vos trufariàtz d'aquel pastron
que s'estàsia e s'amusa fèrme
de veire enrengats sul fieral
tauliers, viandas e tot l'estral
del bestial que chorra, e la tièra
del monde que l'òm sab pas tròp
cossi se trucan pas... La fièra,
pecaire, i ven pel primier còp !...

N'èri jamai sortit de gaire e presicavi
talament qu'a la fin, vencida, la Mamà
diguèt : — Tenèm dimècre ? I te prèni deman
se tot anèch demòras sabi.

Un curat a la glèia es pas mai retengut
que lo dròlle aquela serada !
E l'alba anèi matin tant càndia s'es levada !...
Soi prèste : capèl nòu, soliers nòus ! A calgut,
de tròp justes que son, espenge
e s'abiaissar per i engulhar los dos penons.
— Veire, ès pròpre ? Lo nas, la boca, los detons ?

Ai beson que d'un còp de penche !
E aut !... Tiri davant, anhèl plen de fadum ;
mai cal que la Mamà m'arrèste : — Meu, espèra !
se partes d'aquel vam, belèu farem mai d'un
sèti sul camin de la fièra !

A vertat dire es long ; mas me'n tracharai pas :
neportat per l'afiscacion, corri un bon pas.
Daissam Navas. Se vèi, d'al cap de Pèch-la-Glaira,
la tèrra s'expandir dusca al fons del cèl blau ;
mas avèm pas de temps a pèdre que s'ennaira
lo solel, e dejà trembla l'aire caud...
Lo Mas del Lop ! La Font del Verdier ! — Nòstra rota
per son aigada aval dins las combas es rota.
— Diga, arribarem leu ? — Oc-ben, meu !
Lo combèl davant nautres d'un còp s'alarga e ven tant bèl
que, cenchada de ròcs, s'expandis dins la plana
la Vila, aquel Cajarc !... Sus ela retronis
lo rambal de la fièra ardenta que s'afana...

I sèm !... Dins lo bolegadis
de tant de causas, m'es avis
que la tèrra empenada, aqueste còp, se vira
dessus dejos !... Lo nene tira
sa maire per la rauha et la pèrd pas d'un pas ;
de gaire languiriá de son liure campàs.
S'aprivasa praquò. Los elhons nòus alucan
pertot : i n'a d'afars novèls que l'emberlucan !

Las carrièras que son tant largas ! E d'ostals
polits que mòntan naut lo doble coma al Caire !
E las autòs !... Sovent i jòga als pasturals :
e coarna e petoneja e rondina de gaire
tant plan coma las vertudièras... Mas, pecaire,
que lo semblant es luènh de la realitat !
Una espèra pas l'autra, e corri pel valat.
Qualas ròdas ! Quals lums !... Goma un bornac d'abelhas
los motors als tengut cantan dins las aurelhas
e'l rèi n'apària pas los menaires, segur !...

E los fierals alont se mercandeja dur
e fèrme !... Un — lo pus bèl ! — pels biòus ; un per las oelhas ;
un per tot l'assemier ; un per las cabras ; un
pels alimans pudents que s'abilhan de seda !
Tot se crompa e se vend, lo quite saumelum !
Sufis d'aver d'escuts dins lo pòrta-monedà.

La Mamà demanda lo cors
de las aucas, dels rits, del blat, de las denadas,
s'an mermat o crescut sus las fièras passadas.
La polalha cascadeleja : son tròp corts
los fials que lor sarran las patas !
Mas los porquets de lach, tot'un sul autre, fan
un famos carivari e modilhan las latas
de lor pargue : es lor biais de dire qu'an plan fam !...

Demoram mai de temps sul fieral de las fedas
enclausas entremèch de cledas.
Lo crompaire las tròba naut ;
a vista d'èl las jutja e sosca, e, subran, aut !
es a mand de partir sens acabar la fièra.
Lo vendèire sab la maniera ;
daissa corre : tornarà lèu !
Oc-ben tròp i agradan belèu !...
— Vos cal ne tirar dètz, se volèm nos entendre !
Se menàvetz de bestial tendre !
Mais las d'aquí ?... Sèt ans, amai disi pas pro !
— Nom d'un, talas que son, las prendretz a bon compte !
— E ben, partajarem, repica l'autre, prompte.
L'òme, me faretz pas l'afront
de vos dedire per una mècha pistòla !
E se tustan las mans que l'aire ne tremòla...

Entrement que las marca a l'aurelha, nos-aus
anam pus luènh. Tot un avaus
de tauliers vos covida a balhar de pecunha...
Ai ! la meuna Mamà cap-drech totjorn contunha ;
praquè lo senti, ieu, l'atrach dels cotelons,
dels capèls, dels fusils, dels sucres, dels cocons,
dels quites petassons de seda e de dentèla,
e, mai que tot, d'aquela armoniqueta bèla !
— Vèni, qu'anam crompar lo libre !... Paure, aquò's
un libre ont trobarai los païses del monde
pintorlejats amb de colors e tròs per tròs !...
E lo voliai que ne rimavi a bèl abonde !
Lo librari, figuratz-vos !
èra una femna anciana, e corbeta, e ranguilha ;
mai trobèt pas res de melhor, vièlha cabilha !
que d'encrepar lo mainadum tròp idelos :

coma se'l voliàm pas pagar, lo seune libre !
M'èra avis que me brasugava amb un genibre !...
L'escota urosament qu'a mècha, la Mamà,
e lèu sorti en sarrant ma croma dins la man.
Un nòvi se ten pas pus drech quand a son anca
nemena al seune ostal la nòvia tota blanca !

Tant de contentament nepòrta l'apetit.
Tornarem pas partir praquò sens un petit
d'òli dins lo calel : tombariàm de flaquièra !
Sens un torn a l'albèrga, apèi, qu'es una fièra ?...
Dins un cambràs claufit de monde e plen de fum
manjarem la porcion de vedelon plan tendre.
Cridan encara mai qu'al marcat e cadun
s'estira sus la taula amòr de tot entendre.
Languiriàm viste aici dins tot aquel rambal...

Mas l'astre mèrma. Lèu la comba serà plena
d'ombra... Ara qu'avèm vist los corses del caval
e crompat fogassons e chucons per la nena,
valdrà mai s'adralhar devèrs lo nòstre ostal.
Me reviri praquò mai d'un còp sus la rota,
dusca al primier termal que la me dosta tota,
la Vila !... — Vèni vistament !
Espèran cap-ensaus lassiera e languiment !
— Diga, tornarem lèu trobar la capvalada ?...
Los pès trabucan sul draiòl
que penja coma una teulada.
Soi las que tombi e l'cap me dòl !
N'oblidi gaire-ben la vòia d'un còp-èra.
De segur, la farem, la fièra,
amb de topins copats e de teules, pel sòl;
mas serà pas jamai coma la vertadièra !...
Per ara, dròlle, espinga e cor !
A ! qu'un jorn de bonur es cort !
Res non dura qu'un temps sus tèrra.

AL PRAT

Dempèi tres jorns que l'oncle es anat lo segar
d'aquesta ora lo fen n'enansa d'eissugar.
Lo carri s'aparelha, ambe cordas e bilhas,
forcas e forcadèls, cadenas e cordilhas.
Per l'endejan e l'esprandin, dos plens paniers :
assiètas e tassons, forquetas e culhiers,
iòus, formatge, salsissa e'n parel de pascadas,
amb cinc botelhas dins las biassas amagadas.
Los biòus romian, julhats. Atalam. Partirem
quand la luna levada esclairarà lo temps.
Car vau al prat anèch... e ne plora la dròlla !...
sul carri trantolant e bressaire quand ròlla.

Aici lèu Pèch-Mas-Naut ! Vengut bèl, menarai
carriòls un bocin mai consequents, aquò rai !
Mas cresi pas de far de viatge de plasença
mai a mon grat qu'aquel de ma prima jovença...
Tres oras los parels correràn regulier ;
las ròdas viran siaud sul camin tot planier.

S'un capiòl espelis dins un rai blau de luna,
 s'un lum trauca la nèch ont l'estelum s'engrana,
 demandi cada còp lo nom d'aquel ostal :
 clutarem pas tant que remena lo batal !
 Quand expandis al cèl lo rire de l'auròra,
 me graumissi praquò del fresque ; amai es ora
 de davalalar per corre e s'estirar los cuèrs !
 Arribam al país dels prats e dels Beduèrs ;
 parlan lo castanhaire aici, mai tot verdeja.
 La som es avalida e mon èime s'aplecha
 per alucar : quana rengada d'ostals nòus !
 — Dròlle, amb l'apelador, ten-te davant los biòus
 del temps que vau crompar de pan. Aquela crosta,
 crei de gaire manjar fogassa cu ne gusta,
 de tant crussenta qu'es e mofla !... L'endejun,
 i voldriai èstre !... Meu, quand lo solel de jun,
 escalat dins lo cèl, rajará sus las pradas,
 davant de començar de cargar las carradas,
 endejunarem, pas pus lèu !... Es lo moment,
 ara, de trabalhar, e sens ni mai ni mens !
 Lo carri, a dich de mecanica e de sarralhas,
 nos sèm vengats de'l davalalar per las capvalhas ;
 los biòus, desjonchs, a l'ombra, an pro d'èrba davant ;
 e totes, amb rastèls e forcas, prenèm vam,
 vira que viraràs, car lo fen, cal que siague
 sec e ressec, amòr qu'a la granja se trague...
 Un provèrbi plan vrai dis : Tot novèl, tot bèl !
 Se vesiatz cossi fa saltar lo forcadèl,
 lo dròlle, en començant sa corda : ne semena
 lo quite oncle que ris de veire qual lo mena.
 Solament ne serà del ordre coma d'un
 caton que perseguis son ombra alube fadun :
 a mesura que cor, lo valent fenejaire,
 fuch lo cap de la tièra ont a drech de se jaire ;
 tant que, per ne finir, los bèls tiraràn sols :
 agacharà dels biòus d'aquel temps jols pibols...

La calor raja a brand e tot aquò s'afana
 dins l'aire que tremòla e'scandilha la plana :
 qun fòc !... Acabaràn juste d'abarrelar
 quand sonaràn mèjorn amont dins lo cèl clar.
 Me trigava un pauquet de durbir la panièra !
 E los treballadors, arreduts de lassièra,
 se'n manca bravament que corren a mon grat !
 Se boissan la susor ; alucan drech lo prat...
 Qual despièch d'èstre pas son que de drollatalha
 e que calgue esperar qu'expandiguen la toalha !
 — Encara anaràn ben apasturar los biòus !...
 Sortisson çaquelai, la salsissa e los iòus,
 los formatges ambe las pascadas rossèlas,
 dont las parts, a mon biais, deurian èstre pus bèlas,
 e lo tendre panhon tant rosse que me sèrv
 dins aquel bèl dinnar sus l'èrba de dessèrt !
 Oblidavi lo beure !... Amb una calor tala
 se compren que lo vin dins los papachs davala,
 copat, coma escoven, d'aiga tebesa amòr
 que nos entèste pas, al trimal, la cramor.

Soi davalat ne quèrre al Céler doas botelhas,
 aquel Céler que n'ai soscat dins mas vegelhas

e qu'ara somiarai que son negre aigolis
me nepòrta e dins sas cafòrnhas m'avalis...
Lo cafèu pres, cadun cèrca l'ombra ; capejan
los biòus dins un fum de mosquils que virolejan ;
sus las pilas de fen dansa lo calimàs ;
res mona : fan mèjorn totes los cans del mas
e los ausèls, tirat belèu una alauseta...

Es pas aquò ! Lo solel vira; mens esclèta,
davalala la calor; passa ora d'atarlar !
En cargant me caldrà tenir de rastelar :
que m'agradaria mai de bastir la carrada !
I demorarai pas, vengut bèl, per la prada !
E dire que lo monde apèlan los menuts
uroses : se vèi ben que se sovènon plus
de nòstres pensaments e de nòstra flaqüèra !
Pòdi pas quitament me vengar de ma tièra !
Mas avalisson lèu vergonja amai malcòr :
còrdan e sul rodet lo quenque bilha fòrt.
Los carris montan naut coma d'ostals de gaire...
Mas sens musar partèm : sèm pas encara al Caire !
Al Céler, pausa, amòr de far beure los biòus.
Nos-aus ne profitam per acabar los iòus
e prene d'aiga, en cas, s'aviàm set per la rota :
abans aqueste ser l'estuflarem pro tota !
Montam dusca a Beduèr. E senti que l'camin
me durarà plan mai, probable, qu'al matin...
Se fa tard e, del corre, aici que la lassiera
pesa sus mos cambets : ressòli de flaqüèra !
Comenci de caimar que me mònten sul fen !...
Tant qu'a la fin lo quenque a bèl braçat me pren
e lo mainat dins l'èrba cauda s'agremòla.

Al bressadis del carri adormiguèire, vòla
ma pensada delai lo fons blavenc del cèl ;
tot es rais e creiriai que vau sul lum rossèl
veire dins son palais la luna que se lèva,
del temps que l'estelum dins l'espandida nèva...

VELHADAS

Soi pas uros dins los capèls !
Per remplaçar lo de la çaça,
me'n cromptèron un, dels pus bèls !
que metn crejeguèri una passa...
— E pèi, un ser, pel fogairon,
aconsomit, a la velhada,
lo tombèri : una flambuscada
lo me revirèt en carbon !

Era un Dieu-vòl, cal creire, amòr que cap de dròlle
aurà mens panecat la serada al canton.
Al nòstre ostal, aqui, cadun teniá son ròlle :
clutaires, la Mamà, trop lassa, o lo caton,
o ma sòrre... Mas ieu, escotavi lo quenque !
El jamai s'adormis davant lo vièl cramal,
ivèrn n'estiu, après un fastigos jornal,
quand d'alba a jorn-falit derrate, laure o benque.

Un briu praquò los èls demòran plan dubèrts :
soi montat quèrre, abans d'entemenar la sopa,
quicòm que fa rampèu als pus braves dessèrts :
una grelada qu'entretant dins l'aiga chopa.
Sul foc que flamba clar e naut bòti lo grel ;
cap d'autre amusement nos dònà tant de vòia !
Susan : ausirem lèu la primièra savòia
esclapetar !... Lo cat ne sauta coma un grel !

Plan revengut, l'auriòl mofle se despelòca ;
la gromandia crama la lenga de mai d'un ;
lo labrit afiscat de la prèissa s'ajòca
amòr qu'engòla las gastadas de cadun.

Lo quenque e la Mamà d'una sola ponhada
son ressis : pecaire, an pas tròpas de dents !
Pèi se compren de rèsta a nòstres èls ardents,
que l'acabarem pro totes sols, la grelada !

La pendula entremet n'enansa. La frescor
vos acata los rens nimai un pelhon trempe :
viste ! de lenha al fòc ! Que flambe coma un forn !
Seriá ben quicòm mai al canton d'aver grempe !
Ara la Mamà sómia e la nena s'adòrm :
aqui moment causit per parlar d'un còp-èra ;
car lo quenque coneis mai que degun la tièra
dels que dòrmon, n'a 'n briu, dins lo som de la mòrt.

I divi de saber las causas rebondudas,
tot çò vièl, tant polit, e lo nom dels aujòls :
ai complit dins lor temps tantas d'escorregudas
que ne tòrni sentir las jòias e los dòls...
Paures, savis, valents trabalhaires de tèrra,
estalbiavan lo pan qu'èran de plens ostals,
portant biaudas, esclòps, tònia e davantals,
pregant Dieu de virar de caire la misèra...

Sens prèissa, tot anèch, l'oncle se sovendrà :
parlarem talverons, canabals e collinas
e m'afigurariai que vivi bèl-temps-a,
quand virava lo fus de las blancas meninas...
La nòstra parentat a ramat sul país
de mercé que tenian de garnir la bressòla ;
s'apelavan Mion, Joaneton o Gabriòla :
ara cantan amont dins lo Sant Paradis !

Se las aujòlas son lenas coma l'esclaire,
visquèron mai que mai d'un temps plan maluros :
murtres e gelozias, quistaire amai rollaire,
e Nhata (1), lo mai bèl de totes los lairons...
L'oncle en ne devolzant, fial per fial, las centenas,
m'ensenhava la vida e's rambals d'aicistant,
e n'oblidarai plus las velhadas d'antan,
raiosas de bonur, de contes et de penas.

Anem, revelha-te, Mamà !
La pendula tinda dètz oras ;
viste, la pregària ! Deman
i tòrna aver classa !... T'aboras ?

Dormiriás dusca a mècha-nèch.
Lo temps praquò non s'escaudura ;
sentiriàm ben lèu la frescura...
Me 'n vau quèrre l'escalfa-lèch !

(1) Nhata , lairon legendari del revèrs de Livernon en Carcin.

L'OSTAL

*Al bèl amic Marcèl D.
qu'encanta tota beutat,
a cu divi, per la maja part,
de n'aver qualqua entrelusida.*

Ambe biaudeta, esclòps montats, libres de classa,
un jorn, sus mon dètz ans ; trobèri sus la plaça
lo curat : — Corres ben plan quilhat uèi-matin !
Quora tetn anaràs estudiar lo latin ?...
M'agradava ben pro d'aprene ! Mas, pecaire,
aquela escòla, enlai, èra lonh de mon Caire !
Sosqui, brègui un pauquet l'òrle del davantal
e depic : — Qu'es polit, mossenh, lo meune ostal !
Sabi pas s'apondèt quicòm a ma remarca,
lo nòstre capelan : lo tot es que, ma barca,
lo Bon Dieu l'aduguèt a son pòrt... Lo bonur,
e ma dintrada aqui compta per un segur !
podrta sempre un revèrs de malcòr e de pena :
podiai pas mesurar dins tota sa centena
la paraula que m'escapèt, paure mainat ;
mas amb aquò l'ostal es encara l'ainat
sus l'escòla qu'escandilhava ma jovença
a l'embelinament de l'umana sabiença
e quitament sul brès de la gràcia de Dieu
ont montèri a l'autar un cande jorn d'estiu
dins l'audi a l'abandon de mon Sant Sacerdòci !...
L'ostal ? Lo quiti pas jamai sens que ne tròssi
quicòm al pus prigond de las tilhas del còr :
tal se rausis lo plant que derraigan de l'òrt
ont posava vertut e saba a plena raice.
E s'i tòrni, cap plus de pensament m'acaissa !
Nimai lo que subran seriá plus orfanèl,
mas que ne passi solament lo portanèl,
tant-lèu setat a nòstra taula de cosina,
avalirà lo temps de dòl e de languina...

Praquò revèrta pas una maison, nimai
pòrta pas als cornets las torres d'un palais :
es son que, rescondut lonh de cap de rivièra,
un niuc de païsans que trabalhan la tèrra
e triman cada jorn per far venir lo pan.
Mas, pecaire, es aqui qu'ai presa per la man
ma sòrre tant sovent per amodar las fedas,
aqui qu'avèm rigut amai plorat, toledas,
nadant dins lo bonur que z'ò coneissiàm pas !
Cada caire a son flòc de sovenirs : debàs,
lo celier amb son nauc de pèira que nòl l'òli,
l'arca ont, de resconduda, al mèch del blat redòli,

lo cub, los dos tonèls, lo badinhon, l'avaus
d'aissadas, de volams, de fèrs, de fials d'arjau...
Vesètz qu'aviai sujèct de me plaire a la cava !
Praqùò de tant de mai lo trastet m'agradava !
La rason ? Cresi ben que dejà me teniá
lo tesic que vendrà la meuna malaudiá
e qu'estimavi mai, per m'amusar, un libre
qu'un tros d'araire eissit d'un baston de genibre !
Or dins lo naut plancat n'espelissia pertot
de papiers vièls : un coberton èra lèu rot
se n'aviai sentit un dins lo fons d'una caissa.
Pèi, pel mil en espiga e pel fial en madaissa,
se rescond tot un fum d'espleches a mon grat :
sonals, descas, fusèls, gàbias, tendas a rat...
Enfin, dins un airal, tant lèste, t'acocòlas,
estrevèl viradèl de las pauras aujòlas !
Lo dijòs, qual bonur, se plèu ! Revirarai
dusca que lo solet gite son darrier rai ;
car vòlon pas qu'aluqui amont : i a tròp de pelha !
Or, se li mònti aduèi, en mon èime regrelha
lo misterios atrach d'antan... Ai dins lo cap
que los retals fora d'usatge del plancat
dont los vièls, rebonduts n'a 'n briu, faguèron flòri,
gardan de sovenirs tombats a l'espellòri !...

Anguètz pas per aquò creire que prèsi pas
res qu'aquel recurum de tèla e d'estopàs !
Me fan prusir los èls e rire, la limanda,
l'aiguièra e l' vaissilier ont lo coire s'alanda,
lo rastilier del pan, la salièra e 'l canton
ont velhàvem ambe lo can e lo caton,
aconsomits, las mans sus la flamba e l'esquina
estrementida a l'aire frech de la cosina.
E la taula ! Lo lòc qu'apària dins lo dòl
coma dins lo bonur e la vòia lo vòl
d'oncles e de cosins de tota la familha,
ont se trinca a plens gòts d'un vinòt qu'escandilha,
amòr de sagelar noviatges e mercats ;
ont los meus èls de dròlle èran mai afiscats
de las dichas dels bèls sul monde e sus la bòrias
que del bulit... e se mençonavan d'istòrias
de l'autre temps, claufit de contes e d'afars,
n'oblidavi la carn, la salsa e'l quite fars !..
Pèi la cambra, lo lèch alont espeliguèri
e que ne son tantes partits pel cemetèri !
Enfin lo meu cambret totjorn plan solelhat,
qu'enlòc n'aurai melhor legit e trabalhat,
brave recatador de somis e de libres,
reialme dels ancians, dels sabis, dels felibres !...

A ! quala escandilhada al còr quand, tot aquò,
z'ò poirai abraçar de mos èls !... E praqùò,
a-n-aquela ora, l'ostalada serà mòrta :
tornarai al ostal per ne barrar la pòrta
e sègre Nòstre Senhe al camp de mon trabal...
Un jorn, pus tard, s'i dintri, encura del rambal
de mainats devolzant lor madaissa primièra
que me carrariai tant d'ausir coma un còp-èra,
trobarai de parets nudas, e lo palon
tot suja, -e montarà dins lo meune ostalon,

coma per acatar lo temps mòrt, una vièlha
olor de balajum, de tireta e de fèlha...

MESCLADIS

LA PORTA DE L'OSTAL

Tal un òme, fregat per la claror de l'alba,
pelona desclavada, apara al lum son èl,
l'ostal, cada matin, s'urbis coma lo cèl,
quora l'ombra a nonent dins las combas ven malva.

Là brava pòrta ris a l'espandi, al regrel
de las viandas que se graumissan,
al codèrc trempè de rosada e de solel
ont los gals se desacotisson.

I se planta un moment, lo mèstre, per marcar
sus tot son tenement lo trabal de cada ora ;
s'i tracha se lo temps serà plojos o clar
al vent que tira, a las nivols, a la tempora.

E la pòrta alandada al tengut dins lo lum
sul regon velharà lo lauraire qu'estufla
e dont l'ardécia, res qu'a la regardar, s'ufla,
car, de totes los qu'aima, i vèi sempre qualqu'un.

A solel-colc, los biòus i mofidant la biauda,
d'un pas lente se 'n tòrna en boissant la susor,
e'l solhet de l'ostal dis al trabalhador
la mercé de son monde e de la tèrra siauda...

Pèi se barra a l'ora ont los pols
s'ajòcan dins los boisses, quora,
calats ausèls e sautabols,
lo graulhum fa sa canta-plora.
Revèrta, dins lo mes de mai,
la flor que se desplèga al rai
qu'ambe la gleba se marida
e sarra sos felhons lo ser,
quand avalis lo trelutz verd
del colcant dins la nèch marrida.

E se defòra elhausa e plèu,
que lo camin se vire en viala,
o los camps s'acaten de nèu,
se tira 'l vent negre, se jala,
al canton totes al arruc
darrier lo naut ventat eissuc,
escotan l'escur se rebondre.
e'l quite paure coma Jòb
oblida 'ò caitivier tot còp
dins la siaudor de s'i rescondre...

Uros lo qu'i bòta la clau
per la durbir !... Lo que l'agacha

de luènh, delai l'horizont blau,
a quicòm sul còr que lo catcha..
A ! lo jorn que la tornarà
darcar ! l'endrech d'ont la veirà
l'esperar coma sus son rire,
nimai volguès a son enfant
alongar los braçes de tant
de temps n'a lo trovava a dire !...

S'alandarà coma l'ivèrn
quand dintra un mainat de la glèia
per batejalhas, al vent fèr,
nas roge que cap de cirèia !
Malgrat la palhada de nèu,
pòrta volada, cadun lèu
se chauta ben de las temporas
a veire rajar lo bon vin
e'l drollet sus son brès de vim
te friutar, maire, quand l'auboras.

Aquel brave estèrle crescut,
pus naut que la cabrida blanca,
franc e lusent coma un escut,
amb lo missal de cuèr sur l'anca.
lo matin de sa comunion,
tals lençòls per la procession
largan dins la carrièra granda
à Dieu solada de claror,
per lo ressaure a bèl onor
la pòrta ufanosa s'alanda.

E quand l'ainat i menarà,
vel frèule plegant gauta robia,
borgesa nòva, cantarà,
lo solhet, tant polida nòvia,
viradas d'aquel jorn la paura
que s'i devòlze plus l'escaut
de la vida e l'orror de veire
gafar la lèuna a son vent
se degun durbiá plus l'ostal
a las matinadas de veire...

Enfin per solelhar lors darriers estampèls,
quand acaban, lo ser, lo compte de lors penas
e dels paures bonurs de la tèrra, los vièls
i engrunan sens languir d'oras tèbias e lenas.

Parius als mainadets tirant sul davantal
dedins la fauda alont los amaga l'aujòla,
ara que lor ginol s'aflaquís e tremòla,
ausan plus se gandar del davant del ostal !

Se sovènon belèu que lo Bon Dieu per dire
que Maria es pus doça encara que lo mèl,
noma Pòrta de lum amai Pòrta del cèl
la Vergina que fa rampèu al cande lire...

La Maire que vendrà los quèrre sul lindal
de la demòra ont se debanava lor vida
per los menar dins una, amont, de tant polida

que los consolarà d'aquelas d'ennaval !

Aquel vièl èra vièl coma Matusalèm !..
Ambe sa pèl, color d'aiga de nose,
sa tabatièra ont risca pas que degun pose,
un boc — se n' vèi atal son que a Jerusalèm !
lo que sabiá de mai qu'èra nascut al Caire,
èra pas susprés que son paire
l'ajès apelat Faraòn...

Or lo nom que l'òm pòrta es sovent per quicòm
dins los sis de cadun e dins son caractari :
Faraòn s'entestèt del Grand Emperador...
En butant l'esteva e lo carri
soscava del batalhador
que traçèt dins son temps una famosa rega
e manquèt d'amagar lo monde dins sa plega !
Mas, de tant se carrar de n'entendre parlar,
frequentava plan mai que per son biais las taulas
de monde grands, bons apariaires de paraulas,
mas que mascanhan pas de Sant Clar a Sant Clar ;
pèi, pecaire, i caliá trimar coma un Satire,
sens atenge pertot, mai alonguès lo pas,
car lo trabal espèra pas !
Tant tament que, per tot dire,
Dòna Fortuna amb el, s'endevenguèron pas !...
Ara, paure, quand la drollatalha al campàs
lo cròsan, brograssons, lor arriba de'n rire !...
L'ancian encolerit es alara amb un pal
brandolhat e sa vièlha pipa que s'esplica
per melhor encrepar son monde coma cal :
— Gusalha, se vèi ben que sèm en republica !
Al temps del grand Napoleòn
avián d'onor amai de respèct per quicòm !
Pus negre d'èstre triste alavetz Faraòn
part trantolant coma una carrada que penja...

E se tot còp pren pas per mesura lo vin,
Nòstre Senhe li diu perdonar tala espenja
al seu comandament divin :
car, alara, avalits la vida masquerrièra
e'l calòs de tabac que fuma de misèra,
lo paure vièl que tusoneja son fogal,
s'afigura que viu dins lo temps majoral
alont l'Emperador bolegava la tèrra...

FONTANELAS DE MON PAIS

Son pas de fonts coma la d'Ussac,
de Pèch-Clavèl o de Pons-Polémia,
que fan de rins o cròsan un lac ;
son pas de fonts coma lo Bornac
ont de peissons, belèu mai d'un sac !
raian, color del temps de vendémia !

Las nòstras fonts alont lo bestial
s'apilan un sul autre per beure
naisson sens bruch al fons d'un termal,

al pè d'un bois o per un randal,
e ne cercam un briu lo bocal
en capvirant romècs e clòts-d'eure...

Pòrtan de noms umils e degun
las coneIs pas fòra del vilatge :
es la Fontnèla, blava jol lum
del clar de luna e de l'estelum ;
es la Fontlonga ont per son clarum
e sa frescor l'aiga val lo viatge.

N'espelis dins totes los combèls :
fan la bugada a la Font del Caire ;
a Nèjun van beure los tropèls ;
a Navas, biòus roges e marèls ;
sens oblidar lo riu !... Los ausèls
lo darcan sens alatejar gaire !

Oc ! dins lo mas raja un quite riu
que pòrta'l nom cascarèl de Canta :
non pas segur a grand còr d'estiu,
mas quand la Font del Velat reviu,
sus plan cent passes lo riu-cliu-cliu
de nòstre flume ensacha sa canta...

Aquelas fonts, los meses tròp cauds,
davalan bas que setn vèi la lòsa :
los caplhabòts badan dins los traucs ;
cap a Casal, amb ressons e sauts,
de cada ostal vènon carris nauts
per posar l'aiga al fons de sa cròsa.

Lo monde grands, de tant sabents son,
vos tròban pas belas ni curosus ;
mas lo drollet dont lo morrisson
tremòla aval dins lo cèl prigond
se chauta ben que rajen o non,
los rajolets de las nòstras dosas !

Menèlas fonts, quantes de mainats
qu'avián somiat un briu de vos veire,
lo còr polsant se son atimptats
sus l'aiga canda ont trèvan los dracs,
— somis que 'l temps nos a neportats
dedins sa biaça, aquel grand corrèire !...

Nòstre païs magre e secaros
a lo solel per prima fortuna ;
mas lo menu, mai que lo lum ros,
aima a las fonts, quand lo temps es dos,
ausir lo cant que los clucarons
dins lo ser blau mandan a la luna...

BRESSAIROLA

Relais :
Som, Som, vèni, vèni, vèni !
Som, Som, vèni, vèni, Som !...

Per que dòrmes al bresson,
lo meu petit ange,
te vai dire una cançon.

Barra viste tos luquets
de paur que te mange
lo Barranhau dels laquets.

Quand auràs clutat los èls,
darrier tas pelonas
veiràs corre blancs tropèls.

Te donarai de ramèls
per far de coronas,
amai de plomas d'ausèls.

Faràs rire lo Bon Dins
e la Vèrge Santa
se t'agrovàs dins ton ninc.

Acomença ton nanai
entre que te canta,
la Menina, un bèl relai.

Dorm qu'encara ès innocent
coma una flor blanca,
davant que vire lo temps.

Vendràs fòrt coma un garric,
o gaire se'n manca,
menaire de biòus afric.

Ta maire, quand seràs grand,
poirà ben se'n creire,
e las dròllas te riràn.

Tot es ròsa lo matin ;
mas ne cal plan veire
per acabar lo camin !

Per un ramèl de culit,
quant de foissons aules
picaràn ton det polit !

Caldrà manjar mai de pan
mosit e de caules
que de còcas e de flan...

E se n'enduras pas tròp
dins aqueste monde,
degun vira 'l darrier còp !

Dòrm, menut, uros d'aver
lo teune còr monde
e d'encara non saber.

Tira, cal pas escotar
las vièlhas meninas
que ranguilhan quand es tard.

Ris-me, tu, dins ton nanai
amb tas gautas finas
coma una alba al mes de mai ! Som, Som

LAS CAMPANAS D'ANTOI

(Dicha crudèla)

*Per Antonin Perbòsc
lo mèstre egrègi...*

Blava coma 'l cèl e coma la mar,
l'aiga dins lo gorg d'Antoï s'abronda :
degun a pogut, de tant es prigonda,
atenge lo fons del abissi clar...

Bèl-temps-a tocava un mostier de monjas
que lo pros Naufari, un companh d'Orland,
rèire-familier de Carles-lo-Grand,
auçèt lonh del monde e de sas vergonjas.

Las sòrs i vivián del diusenc amor,
al arruc del mal qu'enfecis la vida ;
un angèl de mai a cada finida
i preniá l'aland acò del Senhor..

Mas un vermaton escondut de tòra
cura lo garric lo pus sanse al bòsc ;
Satan es lo vèrme aici dins lo clòsc
e l'Abadessa i dònna sa demòra.

Jol cobèrt de gèste e blais devociu
revoluma en ela un tal gorrinatge
qu'ambe lo Faidit sagèla aule page
e prèga 'l Demon sus l'autar de Dieu...

Un còp, per Sant Joan, una serviciala
qu'èra de las sòrs montava al mostier
per i far bugada un jornal entier
dusca a l'ora ont lo boier desatala

La Domna a volgut que pòrte 'l bresson
del seune darrier mainadet que teta :
tant qu'estrenarà dins l'aiga blaveta,
lo i endormiràn amb bèla cançon...

Or, del temps qu'aval la Joaneton lava
e canta dins l'aur del jorn rinsarèl,
las monjas an pres lo seu reganèl
dins los corredors negres d'una cava.

E lo fan patir aqui tot un briu,
los èls engertats e plorant sa maire :
dusca a n'emblaimar de folor de gaire
s'afiscan sus el, totas, tant qu'es viu...

L'an escotelat, aquel vol de golas,
e sacrificat subre l'autar sant
per acotentar lor mèstre Satan
e per amaisar lor ràbia d'idolas.

E la cosinièra adoba un repais
del còrs innocent que cadun ne mange...
Entremet, al brès, lo capet del ange,
diriàtz que contunha un polit nanai !

Trabal acabat, la Joaneton sopa
de platets causits mai qu'al seune ostal
e sosca en tornant : — Ès plan coma cal,
l'Abadessa, amai porte cròssa e ropa !

E'l nene que dòrm qu'aquò's un Dieu-vòl !
Pausa lo bresson sus l'auta bressòla :
— Auràs lèu talent ? Lo baia. — Soi fòla ?
Es plan frech !... Se clina e lo pren pel còl .

— Jès !... Tot Antoï ausis la cridada
que gita la maire en estavanir :
la quita Abadessa a degut venir
palma a-n-aquel crid de despoderada !...

Quand durbis los èls a plec de pelon
l'aigolis de sanglòts e de gramèlas
i vira un moment las monjas crudèlas
del esprit, lo còrs tot al abandon.

Cèrca dins lo brès lo cros e la plaça...
Mans juntas subran : — O Dius drechurier,
las pèiras d'aquel aborrit mostier,
la pas nauta amont vèngue la pus bassa !

Una esclapetada esfraiosa emplis
la comba e l' monjier que se descravassa,
s'agrola e s'apila, es coma une aurassa
que se descartaira e luénh retronis.

E pel darrier còp sònan las campanas
que romban sul tèrme e tomban d'un saut
al gorg... Per Sant Joan dins l'abissi blau
tindinan dempèi de clòcas lontanans..

La lèuna a ramat amb lo garlantier
sul paure cairon debrenat que marca
l'endrech ont se quilhava, arca sus arca,
la clastra auturosa amb torre e cloquier.

D'òmes en meisson se clinan de triga
sus l'aiga d'azur que dormis.. Subran :
— Ausètz ! Vertat es que sònan a brand !
Las nos cal tirar, monde, d'aquela iga !

Ardit ! de gafets, de còrdas, d'anèls !
Aut ! Tèn-tu, tèn-ieu !... Ep, l'amic, t'afanas ?
Tant qu'aqueste còp enfin las campanas
sòrton de la gófia amb largues armèls

Lusisson los èls ; las pòtas se sarran :
— A ! se plai a Dius, las tenèm ! un dis.
L'autre : — I plague o non, las tenèm ! E ris,
e cadun se'n prèsa, e totes se carran.

Ai-ai ! de qu'a dich ?... Jos l'aiga depic
tòrnan avalir las campanas aulas
e s'afonsan tant prigond dins las saulas
que s'ausirà plus lor trinhon antic..

Las monjas d'antan son plan rebondudas
dire qu'an pregat per aquel travèrs !
L'Abadessa crama al fons del infèrn...
e per òps las campanas son perdudas...

Blava coma l' cèl e coma la mar,
l'aiga dins lo gorg d'Antoï s'abronda :
degun a pogut, de tant es prigonda,
atenge lo fons del abissi clar...

Nòta. — Lo priorat d'Antoï, prèp de Cajarc (Olt), foguèt fondat per Sant Naufari, ermita carcinòl, vengut de la cort de Carlesmanha. Las roinas se n' vèson encara per un tèrme que tresplomba una iga, plena d'aiga blava. Aquel trauc a unes 15 mètres sus 7 o 8, e unes 20 mètres de prigond. Los vièls del país disián qu'aviá ges de fons.

L'autor a betat en vèrs la legenda del priorat e de l'iga coma l'ausiguèt contar dins son país.

PENAS E SOSCAMENTS

LANGUINA

Per ma sòrre.

A vèlha de tornar cadun per las escòlas,
quand la vinha rosis coma lo vièlh estam,
sus la fin de setembre, amb ma sòrre, preniàm,
dempèi la joventut, de caras caminòlas.

Anavem a Senil veire las Castanhals,
amòr de li cercar la primièra grelada.
Bèl briu s'èra parlat d'aquela passejada,
— la darrièra — , plegats totes nòstres retals !

Tant aimèm los auriòls mofles e las savòias,
nos adutz çaquelai pus prigonda rason :
dins lo reculiment de la rèire-sason
nosarem en faissèl la dolçor e las joias

dels meses de repaus qu'en nos-aus floriràn
quand virarem suls jorns de la languina fosca :
atal lo luscre s'emmantèla d'una posca
de cantòrtas, davant que mònte lo lugrand...

En aqueste bèl ser, per las vacanças mòrtas,
nos espassejarem dins l'òrt del sovenir,
nimai lo cantador ausis i revenir

sas cantes de bonur, quand arriba a las pòrtas...

Nòstre viatge polit, mos somis lo refan
de plan luènh ! — Mai es clar, tot clar coma un còp-èra !
Oblidarai un temps l'ivèrn que nos espèra
se m'afiguri amb tu de corre coma antan.

Prenèm la carretal que la segriai sens pena
a tastas, dins l'escur d'una prigonda nèch...
Navas !... Alai Senil arredondis son pèch
jos la cencha de fòc que lo colcant debrena !

Nos arrestarem pas al Mas dels Pegoriers,
a l'ostal capelat d'un fum de sovenenças :
lo trimal e los dòls, los bonurs, las dolenças
dels aujòls rebonduts, fialairas e boiers...

Lo temps mòrt tòrna plus !... Lo solel se va cloure :
vistament amb lo pè fai badar los pelons,
se volèm pas anoch que los nòstres sacons
revèrten en tornant una biaça de paure.

Sens prèissa, l'èl fronsit, pagèli los endrechs
a mon èime nosats de tant caras anèlas :
Vinhon, Tròbadinàs, Combas e Fontanèlas,
per ne prene un retrai dins los païses frechs...

E vengut lo moment de lor virar l'esquina,
correrem tot un briu sens desclavar las dents :
òm diria que comptam los passes d'aquel temps...
Cadun sosca e cadun s'escond de sa languina.

Ara que lo solel trescòla al fons del cèl,
abans que dins l'arbrum tremòle alai la luna,
ma sòrre, entornèm-nos sus la rota comuna
ont foissa lo tronc negre escondut jol ramèl !

Finis dins la siaudor l'audosa escorreguda :
Pèch-la-Glaira, la Crotz, lo Molin... Lèu lo cap
de la Fontlonga d'ont veirem l'ostal que sab
lo melhor esclarir mon ama sornaruda !

Aval l'avèm !... Ma sòrre, aquò's pas de Senil
que venèm ! Aquò's pas la passejada anciana !
Arribi, deliurat, d'una tèrra lontana
ont l'amar patiment perlongava l'exil !...

L'ostal ! — E la Mamà, pecaire, que m'espèra !
Vèi-la donc qu'es sortida al cap de l'escalier,
per agachar de luènh tornar del estrangier,
amb sa dròlla, l'enfant, tot çò qu'aima sus tèrra !

Aut, per la capvalada !... Al clòt del estomac
ai quicòm que me sarra, amai lo còr me polsa...
— O país nadalenc, ò meus, ò Fransa dolça,
ò ma vida, nos liga un poderos estac !...

Soi dintrat e voldriàm nos manjar de potonas...
E quand nos serem plan regardats tot un briu,
e rigut, e plorat, amb vos-aus lo caitiu

cercarà de nonent las sovenenças bonas.

Assetats a la brava taula de garric
que sempre charmarà las penas las mai bèlas,
parlatz-me del país, que trobarai novèlas
plan causas que belèu vos passan de l'esprit !

Enlai dins mon exil ne soscavi mai d'una
e me trigava tant, paures, de las ausir !...
— Mas uèi es fèsta, e nòstre monde van venir
coma un còp-èra... e tota ma pena s'engruna !...

Ara un repais de gauch nos apària e cadun
oblida lo fais grèu dels rambals de la vida,
a veire la familha entièra reunida
dins l'ostal plen de patz, d'allegria e de lum !...

... Jès ! creire vertadièra aquela escorreguda,
somi franhat del èime un ser de languison !
e venir se foissar los dets als fials que son
lo pè-del-cèl de ma pesuga solituda !...

DISPAREGUT

*En memòria de mon Paire,
disparegut a Vaux-lès-Palameix (Meuse)
lo 24 de setembre 1914.*

Montavi, cada estiu, al naut Pèch de las Cròsas,
abraçar mon país :
al cande lifradis dels colcants plens de ròsas,
sempre rejoventis.

I sosqui de çò meu e vèsi tot mon monde
se levar dins lo lum.
Mas per tant que lo gauch dins mon ama s'abronde,
languissi de qualqu'un !...

Un que m'auriá tengut un briu a la braceta
— son dròlle, son enfant ! —
en tornant, e menat, tant fièr, per la maneta,
coma los paires fan.

E me sovèni plus quitament de sa fàcia,
qu'èri tròp pichonet !
Sabi pels de son temps , qu'avia plan bona gràcia ;
mai : — M'arrestavi net

dins una guerlhariá, se los èls de mon paire
me passavan dessus...
Mai : — Me fasia dansar... Tot lo demai, pecaire,
lo me remembri plus !...

Una letra qu'avèm : — Diga-lor que los aimi !...
Ma maire la pòt pas
legir ! — Ieu cada còp que la durbissi, caimi
e plori a mon solàs.

D'autres se'n son anats amont veire las tombas.
Ieu n'ai jamai volgut :
Car ont te trobariai, sul pèch o dins las combas,
paure desaparegut ?

Se podiai endacòm m'aginolhar e s'èra
estat ensebelit ;
se sabiai qu'es aqui jos quatre palms de tèrra...
Mas non : res que l'oblit !

Antan, gais coma ausèls que vòlon de la gàbia,
mainats, sabiam pas tròp
per-de-que la Mamà qu'èra sempre tant sàbia
plorava un briu tot còp !

Coneissiam pas, pauròts, la pèrda qu'aviàm facha !
Mas ara que sèm bels,
comprenèm lo malur e l'orror que nos cacha
quand venèm orfanèls.

E la guèrra a complit parièra sompartida !...
Mas una ora vendrà,
paire, que sonaràn, aici-bas, ma finida :
lo temps avalirà

e lo dròlle, crescut dempèi que lo baiavas,
setat sus ton ginol,
davant de te n'anar per totjorn e, dins Navas,
de plorar ton sadol,

poirà coneisse enfin ton èisse amai ton rire,
e t'atrapar pel còl,
e demorar bèl briu atal qu'aurem un vòl
de causas a nos dire !...

SOSCAMENT

Souvèngue-vous que la vido es un sounge...
(Mistral).

La vida del caitiu revèrta la dels monges
entremèch de fialats als vrenoses fissons :
mas las vivèm aici de fòrça, las sasons,
grèvas de pensaments, de languina e de songes...

E soi plus res de res dins mon tant luènh país :
contunha tot çò meu, sens ieu, ara de viure.
Los que m'aiman, tot còp, tròban mon sèti liure ;
mas tantes !... Coma un mòrt lo faidit avalis !

Pòdi pas quitament coneisse la centena
de mos afars, de nòstre monde e del trabal :
se cacharián, segur, del pus mendre rambal
de peur qu'en mon exil enlai traguèssi pena.

Quand lo mèstre d'ostal e sa brava molhèr
estipulan lo tren d'una causa majora,

an pas beson del mainadet : a-n-aquesta ora
retipi lo menut que va sus l'escalier...

E praquò, ieu tant-ben, voldriai, coma los nenes,
ausir çò que se dis e fa dempèi antan,
los veire, lor parlar : soi pas mòrt d'aicistant !
— Mas, paure dròlle, es pas la pena que velzenes

per que te cal estar dins l'estrecha preison !...
— Aicesta urosament garda que lo cadabre :
coma un còp-d-ala dins l'espandi lèva 'l gabre,
me nepòrta ennaval la lena languison !

Çò meu : los nòstres camps e los camins que sabi,
lo codèrc, lo cambret, la cosina e'l fornèl,
tot çò que fa prusir de vegadas mon èl,
mon niuc que l'aimi encara mai que si pensavi !

La parentat, l'avaus del monde que me tang
quicòm e quitament los que frequentam gaire,
car sovent lo malur vos tòrna fraire a fraire
d'òmes dessompartits que son del meteu sang !

Los bons amics de ma jovença e de ma prima,
la lutz de ma pensada e l'agrat de mon còr,
los qu'avèm frenesit d'un pariu estrambòrd,
qu'a los saber dolents lo meune front se rima !

E mai que tot la bòria ont m'espèran enlai
segon Dius ma novèla e frairala familha
dont lo car sovenir me peciga una tilha
del èime dolorosa e fina que-non-sai !

Qual sab los còps l'aurai escalada, la Truca,
dont pòdi arremosar dins mon somi los fials
dels camins que segràn los meunes parroquials
uèi coma cada ser quand lo colcant s'aluca !...

Pecaire, son tant luènh !... E los meses se'n van !
E nos lisan pels dets sens nos los viure amassa !
— La vida, es donc vertat qu'es un flume que passa
e tot çò que fariàm per lo retene es van.

O ! se sèire sul tap e beure al meteu veire !
— Mas non ! — Aut ! l'aiga cor !... Se los trobavi plus ?
Se d'èls que m'an rigut e fach rire, a la lutz
se barravan sens ieu poder los tornar veire ?

S'arribavi, gauchos, e qu'eles, rebonduts,
los me calguès cercar al fons del cemetèri ?...
— Mon Dieu, vos governatz lo monde e son mistèri :
los me conservaretz subre 'l corrent que fuch !

E praquò de tot blais caldrà durbir la pòrta
a la mòrt : aquò's la centena dels umans !
Un jorn, sens avertir, lor tira de las mans
çò que lor abelis la vida e los confòrta.

Morir ! — Vivèm totjorn coma se li diviàm
escapar ; coma se vesia pas, lo que sosca,

que de nonent tornam d'ont venèm, dins la posca,
mèch debrenats quand nos meissona lo volam...

L'òme vèi demesir sas oras coma l'aura
e tot çò que ramalha en tèrra avalis lèu,
nimai los castelets a merletons de nèu
s'agrolan sus l'arena eternalament saura.

Lo temps estira e romp los ligams d'amistat :
partèm sul meteu pè ; mas lèu cadun ne tròba
un autre — e correrà sus una dralha nòva,
oblidant lo primier lebraud qu'avián butat...

Veire se demenir volenças mai idèias,
dins lo fum dels rambals qu'emplenan cada jorn
e, sens poder jamai enlòc trobar sujorn,
degalhar tant de temps en vanas sicramèias !

Patir ! — Veire sofrir l'òme tant-lèu lo brès
e pèi gueinassejar la mòrt dusca a la tomba,
e s'entrededorir dins nòstra paura comba
per un pecic d'onor, d'amor o d'interèt !

Enfin, un aprèp l'autre, anar prene sa plaça
pels cipressiers... Aquel qu'aviai tant conegut
e legit e parlat amassa, alai jagut,
dormis ara jos un floquet d'èrba tròp grassa...

Aquel... Aquel... — Mas los que demòran, los vius ?...
— Un per un, los veirai davalat dins la tèrra,
clavelats dins de longas caissus, coma s'èra
pas vertat que viviàm dins los mèmes estius !

Lor carn s'engrunará : la gauta que se rima
vendrà'n trauc ; l'estomac, un òrre poiridier ;
los èls ?... Se los vesiai al cap d'un mes entier,
los èls qu'an al auton las clarors de la prima !...

Eles ?... — E s'èra ieu que me cresi pus fòrt ?
E sentirai mon còrs venir de cap en poncha
frech... e morirai sol, amai contra l'esponda
ploren los meus, que los engertarà ma mòrt !

Aimas te passejar ? — Redde dins quatre pòstes !
— Al mes de mai culir las flors dels caminòls ?
— Entre los plecs pudents d'un parels de lençòls,
la carn en posca, tu, vendràs un ponhat d'òsses !

E quand t'auràn fisat a la gràcia de Dieu,
la ròda virarà coma se res non èra,
acatat del oblit mai pesuc que la tèrra
dins de còrs totes greus de tu quand èras viu !..

O ! la mòrt es orror ! Sul flume que li mena
se podiàm l'acrançar cadun, la nòstra nau,
abans que lo corrent la gite dins lo trauc
que n'escandilha plus cap d'estèla serena !

Sèm praquò lo tropèl que cèrca son repais
pel Causse magre : quora aquesta, quora aicesta,

corron a l'endavant descapitar la cresta
d'un pecic d'èrta nòu que lor agrada mai ;

diuriàm pas reguinnar quand ven l'ora comuna,
car Dieu nos a botat al còr tant de desir
que trobam pas per nòstre gost a nos cabir,
ajèssem lo plaser, la glòria o la fortuna !...

Mas èrem pas nascuts per morir !... Quand la mòrt
nos sarra'l madaisson de sa man frecholuda
lo sang de nòstre còrs en aiga se tremuda
e nos passan d'esprit los marriments del sòrt...

Senhor, tantes d'estacs nos ligan a la tèrra
que voldriàm nos i far de sètis permanents :
recordatz-nos qu'aici res non dura qu'un temps
e qu'es amont, nòstra patria vertadièra.

Çò que cercam de bada, al voèstre Paradis
z'ò nos demesiretz dins lo Lum de la Glòria
e perdrem de bonur quitament la memòria
dels aules jorns d'aqueste monde passadis...

Se mesuravem tot a-n-aquela pagèla,
nos engertarià mens la gófia de la mòrt
e li caminariàm coma al arruc del pòrt,
paura nau que la mar de la vida curbèla !

ACO DE NOSTRE DONA

I. — PORTA

Me carri, de darrier las tèlas d'iranhada,
de partir me galaminar suls caminòls
que sèguon los termals e los camps dels aujòls,
dins una rancurosa e cara passejada.

Mai d'un còp vau durbir ma brava caminada,
e cèrqui los cloquiers de mases carcinòls
que sònàn dins mon còr lors trinhons e lors dòls
e dont la sovenença emplena ma pènsada.

Mas anèch es un autre somi que me trai,
Maria, a devolzar tos noms clars coma un rai :
Verdala, Ròc-Traucat, l'Eila, Livron, Felina,

Nòstra-Dòna del Frau, de Velas, de la Nèu,
son lo camin de lum ont se quilharà lèu
Ròcamador, retrach lontan de Palestina.

II. — LA CORONA DE MARIA

Coma, per celebrar la fèsta de sa maire,

cada dròlle culis son pus polit ramèl,
los enfants del Carcin amòdan un faissèl
d'oradors per florir la Rèina de l'esclaire.

Del Bas a Caltelnòu, lo país vendemiaire
asora a l'Eila qu'Olt sarra dins un armèl ;
Velas, lo Ròc-Traucat cantan lo parlar bèl
de Còus ; Verdala ausis lo rufe castanhaire ;

de tot lo país-bas a Livron van pregar ;
lo quite gordonés a Maria a 'n egard
e la Dordonha gaia encorona Felina.

Cada renvèrs ennaira un sant repausador ;
mas coma enlòc se vèi res qu'un Ròcamador,
lo Causse i bastiguèt l'Ostal de la Vergina.

III. — NOSTRA-DONA DE L'EILA

Maire, los teus enfants qu'aiman de t'avodar
la boca d'una font o l'tap d'una rivièra,
t'an dedicada una capèla, preisonièra
del bèl flume, òrb d'argent que raia a ton front clar.

— Balba al bon vinhairon carcinòl d'amodar
a temps-per-ora los rasims de la costièra
e, quand caldrà morir, bòta-lo dins la tièra
ont aurà plus beson de fòire e de podar.

S'oblida d'aclarzir las èrbas de son ama,
s'un còp-èra durbis a la Bèstia que brama,
perdona : el a levat per tu, Rèina del Cèl,

dins la plana alandada al biais d'una alga desca,
jos la carba de l'Olt que l'aiga linda tresca,
Nòstra-Dòna de l'Eila, aquel cande ramèl !

IV. — NOSTRA-DONA DE LIVRON

A1 fons del Nòble-Val la cròsa de Livron,
çò dison, arrucava una Bèstia enrabiada
que se prenia per dèime irètje cada annada
de mainums, auselets dins l'arpa del falcon !

Coma lo pus valent aqui z'èra pas pro,
las maires en englach gitèron lor cridada
a la Maire de las Dolors e, pertocada,
Nòstra-Dòna trossèt la tèsta del Dragon

E lor mercé, aquò's la Capèla ont, gauchosa,
la novieta, ara, ven beure a la santa dotza,
amor de per son biais se maridar, e leù !...

Vèrge, per escanar la Bestiassa crudèla
qu'ongan coma autre temps, pecaire, nos pivèla
i cacharetz lo còl jol vòstre pè de nèu.

V. — NOSTRA-DONA DE VELAS

Aquò's per la rivièra una glèia romana,
testimòni marcant la fe dels paures mòrts,
capeleta ont lors fils, boiers lentes e fòrts,
davalan asorar lor bona Sobeirana

La prègan de gardar de la grèla qu'escana
lo blat madur, las vits, lo tabac e los òrts,
de mantene los vius fòra dels camins tòrts
e de se recatar los que lo cròs nos pana

Se i s'aciala plus del sòrt lo batilier,
mai d'una ama en englach a l'ombra d'un pilier,
cèrca a li se gandar dels aigacis del monde ;

e m'escandilharà sempre lo tremolant
mòt de grat blessejat al prèire nòu tot blanc
pel primier pecador qu'ajèri tornat monde !...

VI. — NOSTRA-DONA DEL ROC-TRAUCAT

*Pel Senhe Curat de Grialon,
mon viel companh...*

Sul Céler Vela a 'na bessona
arpada contra un rocàs bèl,
que de Lauzés dusca a Sant-Chèl
i vènon pregar la Madona.

S'es una idea pus pichona,
mon paure pòble caussanèl
l'a bastida pus prèp del cèl,
car sa tèrra es pas gaire bona.

Aquò's pas que lo Ròc-Traucat !
Mas nos apara del pecat
coma ancian temps dels lairons òrres ;

e l'aimam, aquel orador,
que revèrta Ròcamador
mai que cap de sas grandas sòrres !...

VII. — NOSTRA-DONA DE LA NEU

Cada país a pas lo meteus caractari :
se vèi de brave monde agachar los cloquiers
de pron luènh, coma fa lo rainal pels ratiers,
sens lor voler de mal çaquelai, al contrari !

Sens escandalisar Gordon, es necessari
de remarcar que liura pas los benechiers !

Que volètz ? lo Bon Dius a tròpes d'eretiers
per que vòlguen montar totes sus un sol carri...

Ambe aquò, davalatz en meisson cap al Blèu :
còsta la Font de Nòstra-Dòna de la Nèu,
lo que pregava plus prèga encara sa Maire !

E per seus Nòstre Senhe agradarà deman
los òmes oblidos qu'I mena per la man
La que se sèi prèp d'El a la drecha del Paire.

VIII. — NOSTRA-DONA DEL FRAU

Coma se dins la solituda,
lonh dels òmes e dels rambals,
los còrs venián mens corporals
e l'ama grèva pus aluda,

Maria a presa l'abitudada
de se retirar pels gresals
per i traire als confessionals
lo paure pecador que muda...

— Raibi qu'enfin soi deliurat
de viure tant pauc a mon grat
en companha que tròp me dura ;

e m'afiguri que me 'n vau,
sol, a Nòstra-Dòna del Frau
que nolrà la bruga madura...

IX. — NOSTRA-DONA DE FELINA

Dins tot lo país del Bon Dieu
cap de prada val la que bonha
l'orb d'argent viu de la Dordonha
que reja cande coma un riu.

Tròp uros aquel que li viu !
Culis amb la mendra besonha
las ricas viandas de Gasconha
e la jovença i dura un briu.

Aquel terrador cambiadis
revèrta tròp lo Paradis
per asorar pas la Vergina :

tant-ben coma un vèspre d'auton
i clareja lo polit nom
de Nòstra-Dòna de Felina.

X. — NOSTRA-DONA DE VERDALA

Bèl-temps-a, sus un pèch, demoravi d'oradas,

soscaire, a sègre amont vòstre expandi verdal
de tèrmes tecelats de carrats de segal,
o Castanhals, país dels rius e de las pradas !

Gai coma un esquiròl, jos las ombras dauradas,
mai vièl, montèri un jorn al gleion marial
ont apareis la fe d'un pòble, sens estral,
mon Verdala escondut que sus totes m'agrada.

Car aquel monde i van per pregar lo Bon Dius,
sus de caminolets marrits e mal-assiuts
que lor fan sovenir que lo cèl es un tèrme...

E creiriàtz arribar lèu dins lo Paradis,
quand se quilha d'un vam sul riu que canta e ris,
dins un canton de cèl, la Vèrge del Tolèrme !

XI. — ROCAMADOR

Quand tòrna lo faidit, las rotas son tant bèlas !
Ne vòla !... A cada crotz s'escaudura son còr ;
mas al darrier virat polsa talament fòrt
que s'acranca davant l'ostal tot en gramèlas.

Ara qu'ai de plan luènh, dins totas tas capèlas,
Maire, ofrit per caduna una flor de mon òrt,
triga al paure romiu d'atenge enfin lo bòrd
del abissi prigond coma un ser plen d'estèlas

per veire del Alzon escalar dusca al cèl,
tot un sul autre, ostals, glèias, ròc e castèl,
dins un ennairament de pèiras e de glòria !...

A ! se podiai, parier, me gandar de tot mal,
a ne pèdre d'amont quitament la memòria
e sentir demenir çò qu'es pas eternal !

XII.— SOMI

Vèni de ginolhons de montar l'Escalier ;
passi lo Portal bèl que mena al Sanctuari
e d'antics sovenirs se lèvan del susari
ont s'èron adormits en país estrangier.

Avalirà totjorn lo monde masquerrier
quand veirai la Destrau, las parets e l'Armari ;
amai lo monge auèi s'apèle missionari,
tòrni de Palestina e soi un cavalier...

Vau a Ròcamador asorar la reliquia
e me coneisseràn, Dòna, a la Basèlica,
los nauts princes romins que gardan ton de-que...

Los meunes conteirals prègan coma un còp-èra
a la Capèla Miraclosa, en longa tièra...
Aicital cada pèira es un acte de fe !

XIII. — LA CAPELA MIRACLOSA

O, m'escondre dins la Capèla miraclanta,
jol ròc qu'es vengut negre a dich de cires ros
e veire pindolar naus, cadenas e crotz
sus l'autar de M:aria ont lo coire d'aur canta !

Los romius en avaus van a la Taula Santa ;
s'ausis qu'un lifradis dins l'encens audoros ;
ai dins l'ama la patz plena dels benuros ;
oblidariai lo mal que sempre nos aganta !..

Lo meune còr revèrta un expandi de nèu ;
la campaneta coma antan sonarà lèu
la garison del Despensier que Dieu perdona.

Avalis per un temps lo vièlh òme enfecit
a cada còp que dintri a l'ostal benesit
que duèrb al pecador l'amor de la Madona.

XIV. — CLAROR

Sant Amador qu'èra vengut de Palestina
en recèrc d'un gresal marrit, es davalat
dins aquel solitari e secaros valat,
en sovenir belèu d'una cara collina...

Quand lo solel d'auton lo lifra e l'embelina,
sus la comba d'Alzon, lo ròc escrincelat,
l'esprit s'aleugieris dins lo dinsenc aflat
que diriátz la claror dels èls de la Vergina.

Oblidi que la tèrra es de lòsa e de fum,
que coma tota causa avalirà lo lum
qu'encorona l'ostal de ma Maire, Maria...

Cap plus d'autre país non pòrta de lòc-bèl
ont lo monde que passa apàrie tant lo cèl
coma en aquel canton de ma dolça patria.

XV. — PREGARIA

Quantes de sers me soi setat, grèu de rancura,
fàcia a Ròcamador, per botar dins mon èl
lo vem tot empenat d'un país cap al cèl
que me rendria la vida un bocin mens escura !

Anèch un pensament plan mai prigond me fura :
soi qu'un romiu de raibe e sosqui, paure ausèl
engabiat, qu'ai traçat dins l'expandi rossèl
coma s'avián levat la vrenosa randura...

Maire bona, aquel mal, lo meritam que tròp !

Mas lo vièl pecador se remembra qu'un còp
cambièretz a Canà la divina volença :

podètz pas refudar d'ausir nòstra rason,
Vos qu'en Egipte, dins l'exil e la dolença,
endurèretz bèl briu la nòstra languison !

CANT FINAL

LAUS A LA TERRA

(Oda)

Glòria a vos, terradors de la França lontana !
Laus a la Tèrra-Maire enrodada de lum
Laus a cada cloquier ont tinda una campana
per menar son tropèl dins l'uman revolum !
Revèrta, ton enfant, lo mainat que profita
de l'aisença que 's vièls i bòtan a posita,
sens gaire se trachar de lor dire mercé :
mas, que lo caitivier dins la vida lo cache,
a sa pèrda coneis son deute e l'avantatge
de viure al seune ostal sens pensament de res...

L'auçada d'un amor suls autres se pagèla
a la vispror del còp que lo dessompartis :
òr, sola, la dolor d'una mòrt es mai bèla
que la pena del òme embandit del país...
Mas l'ivèrn dura pas qu'un temps ! Vèngue la prima
vestir los boscalhons d'una dentèla prima
de fèlhas, partirem, arremoses, per vòls,
coma delai la mar las vivas irondèlas,
e los que languissian veirà nòstras cordèlas
tombar sul campairal que tenèm dels aujòls.

O país, t'aimarem de demorar coma èras
quand virava 'l rodet de nòstra joventut,
que lo paure faidit poirà sus tas costièras
cercar los sovenirs leugiers d'un temps perdut.
A ! lo còr i fa mal res que de l'esperança
de passar, deliurat, las bolièras de França
e de venir trevar suls caminolets tòrts,
en abraçant del èl coma una fàcia aimada
l'esténcia ont a viscut tota son ostalada,
cofla de la susor e del sang de sos mòrts.

Car ès, tu, lo coden ont butèron l'esteva,
la sòla qu'an virada e foseguda un briu
abans de s'adormir, arreduts, jos la gleba,
pel prangieron que durarà mai d'un estiu...
E çò que lor divèm de fòrça e de sabiença
raïça en tu, brava font d'immortala jovença :
las collinas, los pèchs, los bòsques e los camps
de nòstre còrs e de nòstra arma son lo mòlle
e ne portam cadun la marca, coma 'l dròlle
de gèstas e de biais retipa sos ancians.

Congrelhaira d'amor, es ton aire qu'enflora
las joventas rinsant a lor bèl atge d'aur
e los drollats que las calinhan, mas a l'ora
sus l'empara, d'un vam, s'enarcarián sens paur
coma li volarián per aparar lor maire :
meritas tot parier que los te vènguen traire,
totes los glops del teune sang qu'avián tetats,
car pòrtas sus un pèch, dins lo clòt d'una comba,
còsta lo vièl cloquier que velharà lor tomba,
lors amors e lo niuc que los a recatats.

Mercé, Tèrra, de demorar totjorn polida
dins lo remenadis e lo trevirament
de totes los rambals qu'enverinan la vida
dels òmes afiscats a teisse lor torment :
quand ven l'ablatugatge engertant de lors luchas
despallar las parets, levar las aulas fruchas
de las romècs, de las caucidas e del gram,
tòrnas lèu ennairar de bastidas novèlas
e jol frenesiment de las meissions rossèlas
los trucs de la batèsta orresca avaliràn.

Mercé de nos far rire, ò noirissa reiala,
que las denadas son ta corona de pièls :
aici lo blat madur al cantalés escala
que donarà vertut als javes coma als vièls ;
alai corron las vits en rengadas parièras
e lo vin qu'amaduraràn nòstras costièras
vojarà dins lo còr dels fòrts que lo beuràn
per glops, coma se deu, la cauda escandilhada
del solel, lo bon vin qu'aluca la pensada,
lo vin color de guin, de fòc e de safran...

Coma sens bavardum, a bèl eime, l'esposa
vòl qu'en ela son òme acontente son èl
per nos agradar mai, ò Tèrra generosa,
mudas cada sason de rauba e de mantèl :
amb lo frech e la nèu te mesfisas del aire ;
mas cargas a la prima un vel mofle d'esclaire ;
per Sant Joan, bèla rèina a capa tota en aur,
tènes la cort d'amor ont cantan las cigalas,
abans, per curbisons, d'ensarrar tas espallas
jols retals de solel que capinhan lo laur...

Talas las còifas que portavan las meninas
se semblavan jamai de païs en païs,
lo vestiment de tas planesas e collinas
cambia a cada renvèrs coma ton paraulis.
Amb la paciència de las causas que demòran,
daissas repetingar tot'aqueles que mòron ;
retènes un paquet la marca de cadun ;
e pèi regrelha en tu la vidorna jovença
que demenis al vent d'oblit la sovenença
dels òmes, de lors crids e de lor vesadum !...

Recatas dins ton sen çò que finis e tomba
coma una maire son enfant... Per que nos cal
jaire dins los replecs d'un tèrme o d'una comba
quand la mòrt durbirà la pòrta del ostal,

sens paur del corredor negre que nos acaissa,
tornant d'aquela posca alont prenguèrem raice,
dins tu, Tèrra, dins tu dont es, l'òme, pastat,
dormirem dusca a l'ora ont a la respelida,
los còrs eissits de tu per la novèla vida,
en eles portaràs frucha d'eternitat.

© CIEL d'Oc – Avoust 2004